פולע טאבעלע פון דער מלוכה־לאטעריע זעה 4־טע זייט

Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

היינט 10 זייטען

NAJER FOLKSBLAT

פרייז 15 גראשען

נייער פאלקסבלאט

№ 270 | Łódź Niedziela, 22 listopada 1931 r. | נייַנטער יאהרגאנג | לאדז, זונטאג י״ב כסלו תרצ״ב | № 270

Adres Redakcij i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71. — אדרעס פון רעדאקציע און אדמיניסטראציע: לאדז, פעטריקאווער 21, טעל. 224-71

געעפענט אלע ווארשאווער הויכשולען

אומעטום זענען די לימודים פארגעקומען אין פולשטענדיגער רוה

ווארשא, 21 (טעלעפאניש), היינט האבען זיך אנגעהויבען די לימודים אין אלע ווארשאווער הויכשולען. אין אוניווערזיטעט האבען זיך די ענדעקעס מקדים געווען און געקומען פריהער, אזוי, אז זיי האבען פארנומען די ערשטע בענק. ס'איז ממילא אויסגעקומען, אז די יודען זענען געזעסען אויף די הינטערשטערשטע בענק.

די לעקציעס זענען געגאנגען נארמאל. פאר די לעקציעס האבען די ענדעקישע סטודענטען בעעהרט מיט אויפשטעהען דעם אנדענק פון סטודענט וואצלאווסקי.

ס'זענען אויך פארגעקומען נארמאלע לימודים אין פאליטעכניקום, הכערער האנדעלס־שול, דענטיסטישער שול, וואוועלבערגער טעכניקום. די ענדעקעס האבען געפרובט צו רופען צו באיקאטירען די יודען. אין אלגעמיין איז אבער געווען רוהיג. די פאליצײ־וואכען פון יודישען אקאדעמישען היים זענען אראפגענומען געווארען.

ווארשא, 21 (טעלעפאניש דורך יט״א) די יודישע אקאדעמישע פעראיינען האבען ארויסגעגעבען אן אויפאדערונג צו די יודישע אקאדעמיקער, אז זיי זאלען רעגולער אנטייל נעהמען אין אלע למודים און וויסענשאפטליכע ארבייטען.

דער צ. ק. פון די אקאדעמישע פעראיינען וועט שטעהן אויף דער וואך, אז די רעכט פון די יודישע סטודענטען זאלען נישט געמינערט ווערען.

קראקא, 21 (טעלעפאניש) די דיסציפלינאר־קאמיסיע פון אקאדעמישען סענאט ביים קראקאווער אוניווערזיטעט האט ארויסגעגעבען די אורטיילען געגען די סטודענטען, וועלכע האבען אנטיילגענומען אין די אונרוהען. 3 סטודענטען זענען אויסגעשלאסען געווארען פון דער הויך־שול, 8 האבען בעקומען פארוואורפען, 3 האט מען אנולירט טרימעסטערען און בנוגע 3 וועט דער אורטייל ערשט ארויסגעטראגען ווערען ווען ס'וועלען זיך ענדיגען זייערע געריכטס פראצעסען.

ווארשא, 21 (טעלעפאניש) היינט האבען זיך אנגעהויבען די זיצונגען פון הויפט־ראט פון די ענדעקעס, פאר דעם אנהויב איז בעעהרט געווארען מיט אויפשטעהען דער אנדענק פון סטודענט וואצלאווסקי.

ווילנע, 21 (טעלפאניש) 40 סטודענטען־ארגאניזאציעס אין ווילנע האבען ארויסגעלאזט א באיקאט־אויפרוף געגען יודען.

— פון אלע אוניווערזיטעט־אפטיילונגען ווערט דערווייל געעפענט די טעאלאגישע אפטיילונג.

— געכטען איז פארגעקומען דער פראצעס פון „ווארענט־קוריער״ פאר אן ארטיקעל געגען שליסען דעם לעהרער־סעמינאר. אלעס עדות זענען ארויסגעטרעטען: ה' ווירגילי־כהן און ד״ר צ. שאבאד. דאס געריכט האט ארויסגעטראגען א בעפרייאונגס־אורטייל.

— די דרוקערײ פון ענדעקישען „דזשיעניק ווילענסקי״ איז פעו התמעט געווארען.

פערענדיגט דער טראמוואי־שטרייק אין ווארשא

700 ארבייטער ווערען נישט צוגעלאזט צו דער ארבייט

ווארשא, 21 (טעלעפאניש). דער טראמוואי־שטרייק איז היינט אינגאנצען פערענדיגט געווארען, אלע טראמוואי־ארבייטער זענען היינט אין דערפריה צוגעטרעטען צו דער ארבייט.

די דירעקציע האט זיך אבער אפגעזאגט צוצולאזען צו דער ארבייט אנ'ערך 700 ארבייטער, וועלכע האבען זיך נישט געשטעלט צו דער ארבייט פרייטאג ביז 12 א זייגער מיטאג.

צוליב דעם איז ווידער ענטשטאנען א סכסוך, ס'זענען אנגענומען געווארען שארפע רעזאלוציעס. די פראגע הענגט נאך אין דער לופטען און איז נאך נישט ערלעדיגט געווארען.

פעלקער־ליגע שיקט א קאמיסיע

אויסצופארשען די לאגע אין מאנדזשוריען

פאריז, 21 (סס. טעל.) נאך דער געהייער זיצונג פון פעלקער־ליגע־ראט האט בריאן אפגעהאלטען א קאנפערענץ מיט דעם פארשטעהער פון כינא ד״ר שע, וועלכען ס'איז מיטגעטיילט געווארען די הסכמה פון יאפאן ארויסצושיקען א קאמיסיע פון דער פעלקער־ליגע קיין מאנדזשוריען.

ס'איז נאך נישט בעקאנט וואס פארא שטעלונג ס'וועט אננעמען דער כינעזישער פארשטעהער. מ'רעכענט, אז כינא וועט פאדערן, אז קודם כל זאל צוריקגעצויגען ווערען דאס יאפאנישע מיליטער פון מאנדזשוריען.

אינטאגיגער לעהרער־שטרייק

אין די יודישע מיטעל־שולען אין ווארשא

ווארשא, 21 (טעלעפאניש) מארגען מאנטאג זאל אויסברעכען א שטרייק פון די לעהרער אין אלע יודישע מיטעל־שולען. דער שטרייק איז א פראטעסט, צוליב דעם וואס דאס שול־קוראטאריום האט ערקלעהרט, אז די לעהרער אין די מיטעל־שולען טארען נישט שטרייקען, דער שטרייק וועט דויערען 1 טאג.

ערב א שטרייק אין די פוילישע צייטונגען אין ווארשא

ווארשא, 21 (טעלעפאניש) די לאגע און קאנפליקט צווישען די פוילישע דרוקער־ארבייטער מיט די פערלעגער פון די פוילישע צייטונגען האט זיך נאך נישט געענדיגט, די קאנפערענץ ביים ארבייטס־אינספעקטאר האט נישט געגעבען קיין רעזולטאטען און ס'איז מעגליך, אז מארגען, מאנטאג זאל אויסברעכען א שטרייק אין אלע פוילישע צייטונגען.

אויספארשען דייטשלאנד'ס צאהלונגס־פעהיגקייטען

סענסאציאנעלער מעמאריאל פון דער דייטשער רעגירונג

בערלין, 21 (פאט) ס'איז פערעפענטליכט געווארען א מעמאריאל פון דער דייטשער רעגירונג וועלכער ענטהאלט א פארשלאג צונויפצורופען די ספעציעלע בעראטונגס־קאמיסיע, וועלכע איז פארויסגעזעהען אין יאנג־פלאן, צו פארשען די צאהלונגס־פעהיגקייטען פון דייטשלאנד. דער מעמאריאל איז נעכטען איבערגעשיקט געווארען אין דער אינטערנאציאנאלער צאהלונגס־באנק קיין באזעל און אויך די רעגירונגען פון ענגלאנד, פראנקרייך, בעלגיען און איטאליען.

דער מעמאריאל בעטאנט צום סוף די נויטיגקייט צוצואײ״ען די אקציע, פארלענגענדיג דערביי, אז די בעראטונגס־קאמיסיע זאל תיכף צונויפגערופען ווערען.

דעם קאלאניען־מיניסטער, צי ס'האט געצויגען זיין אויפמערזאמקייט דער שוידערליכער מארד פון א יודיש פריילין און א יונגערמאן נעבען תל,אביב און צי ער וועט נישט ערלויבען די יודען צו טראגען געוועהר צוליב זעלבסטשיץ־צוועקען. דער קאלאניען־מיניסטער האט געענטפערט אז ער האט וועגען דעם דאזיגען ענין ארויסגעפאדערט א גענויעם בעריכט פון הויך־קאמיסאר.

גרויסע שרפה אין קויהלען־גרובען אין דאמבראווע

סאסנאוויץ, 21. (פאט) היינט אין דער פריה איז אויסגעבראכען א שרפה אין קויהלען־גרובען „מאקסימיליאן״ אין דאמבראווע. דער גאנצער קויהלען־גרובען איז פערברענט געווארען. 170 ארבייטער האבען פערלוירען די ארבייט. בעת דער שרפה איז פלוצלינג געשטארבען דער וויכטער פון דער קאפעלניע דער געוו. פולקאווניק פון דער רוסישער ארמעע. יוזעף מאכאיעוו.

די סיבה פון דער שרפה איז נישט פעסטגעשטעלט געווארען.

ד״ר ארטור האנדטקע אין ווארשא

ווארשא, 21 (טעלעפאניש דורך יט״א) היינט 7 א זייגער אין אוונד איז געקומען קיין ווארשא ד״ר ארטור האנדטקע, דער דירעקטאר פון קרן־היסוד און מיטגליד פון ציוניסטישען אקציאנס־קאמיטעט, זיין קומען שטעהט אין צוזאמענהאנג מיט דער אקציע פארן קרן־היסוד אין פוילען.

שרעקליכע קויהלען־גרובען־קאטאסטראפע

18 טויטע. 40 פערוואונדעטע

לאנדאן, 21. (סס. טעל.) אין קויהלען־גרובען בענטלע אין דער גראפשאפט יארק איז נעכטען פארגעקומען א שרעקליכער גאז־אויפרייס. ביז איצט איז פעסטגעשטעלט געווארען 18 טויטע און 40 פערוואונדעטע ארבייטער.

דער גרובען ברענט נאך איצט.

ווי גרויס איז די בעפעלקערונג אין ארץ־ישראל

רעזולטאט פון דער פאלקסצעהלונג

ירושלים, 21 (טעלעגראפיש דורך יט״א) ס'זענען פערעפענטליכט געווארען די ערשטע רעזולטאטען פון דער פאלקס־צעהלונג אין ארץ־ישראל.

לויט דעם דאזיגען רעזולטאט צעהלט ארץ־ישראל 1 035.154 איינוואוינער. ביי דער ערשטער פאלקסצעהלונג אין יאהר 1922 האט ארץ־ישראל געצעהלט 757,182 איינוואוינער.

תל־אביב צעהלט 46062 איינוואוינער.

דער שוידערליכער מארד אין תל־אביב

אינטערפעלאציע אין ענגל. פארלאמענט

לאנדאן, 21 (טעלעגראפיש דורך יט״א) דאס ערשטע מאל אין נייעם פארלאמענט איז אריינגעטראגען געווארען אן'אינטערפעלאציע וועגען ארץ־ישראל. דעפ. ווערדזשוואוד האט אינטערפעלירט

געוו. שפאנישער קעניג אלפאנס — א פערעטער

מאדריד, 20 (סס. טעל.) דער שפאנישער פארלאמענט האט א גאנצע נאכט אפגעהאלטען א זיצונג. מען האט געמשפט דעם געוועזענעם שפאנישען קעניג אלפאנס דעם דרייצענטען.

היינט אין דער פריה האט דער פארלאמענט ארויסגעטראגען אזא אורטייל: דער קעניג אלפאנס דער 13 ווערט געשטעלט אויסערן געזעץ פאר פעררראטען דאס לאנד און ברעכען די קאנסטיטוציע. דאס פארמעגען פון קעניג ווערט צוגענומען און ס'ווערט אנ'אייגענטום פון דער רעפובליק.

אינדיע ווידער אין קאמף געגן ענגלאנד

קאלקוטא, 21 (ספעציעל) אין אינדיע הויבט זיך ווייטער אהן א בעוועגונג געגען ענגלאנד.

אין קאלקוטא איז פארגעקומען א מאסען פערזאמלונג. עס האט גערעדט דער פיהרער פון דער אומאפהענגיגקייט־בעוועגונג דזשאווארהאל נעהרו. ער האט געזאגט, אז אהן קאמף וועט די אומאפהענגיגקייט פון אינדיע קיינמאל נישט געגעבען ווערען. דער אויסברוך פון קאמף קאן געשעהען א ליאדע טאג. דער איצטיגער צושטאנד פון וואפענשטילשטאנד קאן לאנג נישט דויערן. ס'איז דער געבאט פון דער שעה תיכף א סוף מאכען צום דאזיגען וואפען־שטילשטאנד. מעגליך, אז מיר וועלען איבערגיין צום קאמף, צו דעם פאסיווען ווידערשטאנד נאך איידער גאנדי וועט צוריקקומען פון לאנדאן.

3000 פאליציאנטען און אגענטען היטען גראנדי'ן

ניו־יארק, (כס. טעל.) דער אפיציעלער טייל פון גראנדיס וויזיט אין אמעריקא איז פערענדיגט. דער איטאליענישער אויסערן־מיניסטער גראנדי וועט בעזוכען א רייה אמעריקאנישע שטעט. היינט איז ער אנגעקומען פון וואשינגטאן קיין ניו־יארק.

היינט האט בירגערמייסטער ווי... [illegible] אן'אויפנאהמע לכבוד גראנדי. בעת גראנדי איז פון וואקזאל געפאהרען צום ראטהויז האבען דעם וועג געהיטען 3 טויזענד פאליציאנטען און אגענטען. מען האט מורא געהאט, אז די אנטי־פאשיסטען וועלען מאכען א פיינדליכע דעמאנסטראציע נעגען פאשיסטישען אויסערן־מיניסטער.

העניא יאסקאוויטש
יולעק מיענדזיגורסקי
פערלאבט.
לאדז, דעם 14 נאוועמבער 1931.

ENGLISH
פאראנפאנגער און פארט־געשריטענע. קאנווערסאציע, ליטעראטור
צו צוגענגליכע פרייזען
ערטיילט א פעהיגער פעדאגאג. — אפערטען אין אדמיניסט. „Mir" [illegible]

Tkaniny A·G·B

SPÓŁKA AKCYJNA
PIOTRKOWSKA 80

uprzejmie zawiadamia Sz. Klijentelę, że w poniedziałek 23 b. m. rozpoczyna

WYPRZEDAŻ

MATERJAŁÓW JEDWABNYCH, WEŁNIANYCH, BAWEŁNIANYCH oraz RESZTEK.

פֿעליץ=וואַרעז

אײַנהאַבער: וו. דאַנציגער

„א. בראַמבערג"

עמפּפֿעהלט צו פֿערקלענערטע פּרײַזן אלערהאַנט פּעליץ-וואַרען און פֿוטער-פּעלעכלעך. ס'ווערן אָנגענומען זאַמטל. בעשטעלונגען.

פּיעטריקאַווער 31, טעלעפֿאָן 84=105

פּראָנט, 1-טער שטאָק.

די לעצטע טעג!

IRENA CARNERO

I. SKWIERCZYŃSKA

H. ZABOJKINA

ST. LASKOWSKI

אין דער שפּיץ פֿון אַנסאַמבל „COCTAIL" א. נ.

וואָס אַמאָל בעסער

COCTAIL — PRZEJAZD 34 — COCTAIL — PRZEJAZD 34

קרן-היסוד לאָדז

דינסטאָג, ד. 24/11 8.30 אָוו. קומט פֿאָר א גרויסע

פֿילהאַרמאָניע-זאַל נאַרוטאָוויטש 20

א"י=אַקאַדעמיע

מיט דער בעטייליגונג פֿון:

ד"ר אַרטור האַנטקע (ארץ-ישראל), מיטגליד פֿון ציונ. עקזעקוטיוו-קאָמיטעט, דירעקטאָר פֿון קרן-היסוד אין ירושלים

ד"ר מיכאל טראַיב פֿון בערלין

בילעטן פֿון 50 גראָשן ביז 3 זלאָטעס שוין צו בעקומען אין ציוניסטישן ביוראָ, שרודמיעסקאַ 29.

אַנ'אָרט צו שלאָפֿן

פֿאַר 2 אָנשטענדיגע יונגעלײַט, איז אָפּצוגעבן, צו ערפֿאָרען

פּיעטריקאַווער 33, אין 2-טן הויף, פּאַרטע.

נײַעס! • כשר! • נײַעס!

באַר „בריסטאָל"

פֿאַלודניאַוואַ 4, טעל. 74=151

איבערצייגען קען זיך יעדער!

צוליב דעם גרויסן קריזיס, וואָס עס הערשט אין לאָדז נעמט זיך אונטער דער באַר „בריסטאָל" אַרויסצוגעבן די אַלע שפּייזן נישט אויף רעקלאַמע נאָר צום טיש

פֿערשידענע קאַנאַפּקעס (שניטקעס)	20
פֿערשידענע סאַלאַטקעס	40
פֿערשידענע זופּען	
לאָקשען מיט יויך	40
יויך מיט קרעפּלעך	40
שוואָמען-זופּ	40
פֿראַנצוסקע זופּ	40
קרופּניק מיט פֿלייש	40
פֿאַסאָלקאָווע מיט פֿלייש	40
פֿערשידענע פֿליישען	
זופּען-פֿלייש	90
לונג און לעבער מיט קליסקעלעך	90
גוליאַש	90
פּאַפּריקאַזש	90
וואורשט מיט קרויט	90
קישקע מילץ	90
ווּעמפּלעך מיט קישקע	90
גראַשלעך	90
טשאָלענט מיט קישקע	90
געבראָטענע גענזענס	90
קאַלבס-קאָטלעט	90
קאַלבס-ברוסט	90
צונג געפּעקעלט	90
דייטשער בעפֿשטיק	90
קאַרמאָנאַדע	90
קאָמפּאָטען פֿערשידענע	
אָמלעט מיט קאָנפֿיטורען	40
געמישטער קאָמפּאָט	40
שטרודעל	40
טעה	25
טעה מיט זאַפֿט	35
טעה מיט ווייַן	35
פֿערשידענע סאָרטען ביער	25

מיטאָג פֿון 3 שפּייזן 1.50 און 4 שפּייזן מיט געפֿילטע ... 2.25 ... 2.50 גר. ... 40 גר.

מיט אכטונג באַר „בריסטאָל" פֿאַלודניאַוואַ 4

טעלעפֿאָן 74=151

צו דער האָכצייטס-פֿייערונג פֿון

ה' שמעון ריטמאַנאָוויץ

מיט פֿרל. פּעלאַ פּאָזנאַנסקאַ

ווינשען דעם יונגען פּאָר און דער פֿאַמיליע פֿיל גליק

פֿירמאַ W. Góralski i Sc-y

פֿאַר מאָגנליידענדע

ראַבאַרבער-ווײַן כשר פּעפּסין-ווײַן

אין פּרימאַ קוואַליטעט

צו בעקומען אין דער ווײַנהאַנדלונג פֿון

E. SZYKIER

Północna 1, tel. 107-84.

צו דער חתונה פֿון אונזער אַרבייטסגעבער

ה' יענקעל טשאַפּניק

מיט פֿרל. העלאַ קאַהן

ווינשען מיר אַ הערצליכען מזל-טוב און אַ גליקליכע צוקונפֿט

די אַרבייטער פֿון דער פֿאַבריק.

7106

Dr. med.

W. Eychner

אַקושעריע און פֿרויען-קראַנקהייטען

וואוינט איצט 4 צעגעלניאַנאַ 4

(נעבן קינאָ „טשאַרי") טעל. 72=134

נעהמט אָן פֿון 2½ – 4 און פֿון 7 – 8 אָוונט.

שווער געטראָפֿען צוליב'ן פֿריהצייטיגען טויט פֿון אונזער חבר

אברהם יעקב שניאַטאָווסקי

וועלכער איז אוועקגעריסען געוואָרען אין בליהענדען עלטער פֿון 17 יאָהר שבת דעם 21-טען נאָוועמבער, דריקען מיר אויס דער פֿאַמיליע דעם טיפֿסטען בײַלייד. גלייכצייטיג בעטען מיר אַלע חברים אַנטייל צו נעמען אין דער לויה.

יודישער אַרבייטער ספּאָרט-קלוב „קראַפֿט"

אַלעקסאַנדער, בײַ לאָדז

דר. מ. וואָלפֿסאָן

האָט זיך איבערגעצויגען

נאַרוטאָוויטשאַ (דזשעלנאַ) 2

טעלעפֿאָן 83=128

נעמט אָן פֿון 5 – 7 נאָכמיטאָג

DOKTOR

H. WOŁKOWYSKI

צעגעלניאַנאַ 4, טעל. 90=216

ספּעציאַל-אַרצט פֿאַר הויט- און ווענערישע קראַנקהייטען, מענער = שוועכע. אַלע אַרט אַנאַליזען, עלעקטראָטעראַפּיע, בעהאַנדלונג מיט קוואַרץ-שטראַהלען.

נעמט אָן פֿון 8–2 און פֿון 5–9 אָוונט.

בעזונדער וואַרטע-צימער פֿאַר פֿרויען.

דער שווערגעטראָפֿענער פֿאַמיליע שניאַטאָווסקי צוליב דעם פֿריהצייטיגען טויט פֿון זייער אַ נפֿערגעסליכען זוהן, אונזער הערציגען חבר

אברהם יעקב

דריקען מיר אויס דעם טיפֿסטען מיטגעפֿיהל.

אפֿרים מענדעל לעווקאָוויטש

טוביה לייב ראָזענצווייג

ישראל פּיעטריקאָווסקי

אַלעקסאַנדער בײַ לאָדז.

מיר דריקען אויס דעם טיפֿסטען מיטגעפֿיהל אונזער געעהרטען שעף ר' העניך בערגער צוליב'ן פֿריהצייטיגען טויט פֿון זיין אַ נפֿערגעסליכער שוועסטער

חיי' שרה נ. ע.

זייט געטרייסט מיט המקום ינחם אתכם בתוך שארי אבלי ציון וירושלים.

דאָס פּערסאָנאַל פֿון דער פֿירמע

ל. ה. בערגער.

7107

צו די ה"ה גנבים

נעכטען האָט מען מיר אין פֿילהאַרמאָניע אַרויסגענומען אַ פּאָרטפּעל אין וועלכען עס האָבען זיך געפֿונען 80 זל. געלד און אויף 2000 זל. וועקסלען. די וועקסלען זענען ערקלערט געוואָרען פֿאַר אונגילטיג. און איך בעט געגען בעלוינונג מיר אָפּצוגעבן די וועקסלען אויף ווסכאָדניאַ 51, בײַ לושינסקי, עווענטועל זיך מיט מיר פֿערשטענדיגען טעלעפֿאָניש 13024 דיסקרעציע געזיכערט.

7120

בריף פון גען. מיניסטער טשעכאָוויטש

צום גען. פּרעמיער פּראָפ. באַרטעל, אין שייכות מיט'ן „בריסקער“ פּראָצעס

10 אַ זייגער האָט זיך פרייטאָג אָנגעהויבען די פאָרטזעצונג פון פּראָצעס. דער ערשטער טרעט אַרויס אַלס עדות דער 70־יעהריגער טאָמאַש באָטשניצקי, געוועזענער פאָרזיצער פון „וויזוואָליעניע“ אין גען. סענאַטאָר. ער האָט עדות געזאָגט וועגען

„וויזוואָלעניע“.

וועגען כאַראַקטער פון איהר אַרבייט, וועגען דעם, אַז זי איז ווייט געוועזען פון געוואַלט־איבער־קעהרעניש, אַז עס זענען פאָרקעהרט, געוועזען איבערקעהרעניש־פּרובען פון אַנדערע ריכטונגען. אַזוי איז געוועזען אין יאָהר 1918, ווען ער, טאָמאַש באָטשניצקי, איז געוועזען מיניסטער אין מאָראַטשעווסקיס רעגירונג, דעמאָלט איז געקומען דער פּוטש פון פירשט סאַפּיעהאַ, שפּעטער איז געווען די בעריהמטע מאַי־איבערקעהרעניש.

— אין פּוילען — זאָגט דער עדות — זענען אַפילו איבערקעהרעניש אין דער מאָדע, אָבער די „וויזוואָלעניע“ האָט זיך נישט אָריענטירט אויף רעוואָלוציעס.

נאָך איהם טרעטען אַרויס אַלס עדות איינעגע פּוילערים פון קעלצער געגענט, וועלכע דערצעהלען וועגען באַגינסקיס אַרויסטרעטונגען, זיי גיבען קיין בייעס נישט צו.

עס ווערט דערוואַרט אַ וויכטיגער עדות פון דער פאַרטיידיגונג, דאָס איז דער בעקאַנטער פּראָפעסאָר סטאַניסלאַוו קאַלינאָווסקי, אַ פיהרער פון „וויזוואָלעניע“ און גען. סענאַטאָר, אין אָנהויב פון זיין עדות זאָגען גיט ער אינפאָרמאַציעס אין אַן־אָבשאַצונג פון „צענטראָלעוו“, וועלכער איז געוועזען בלויז אַ לויזע פאַרבינדונג פון פאַרשידענע פּאַרטייען. ער גיט אויך אַ כאַראַקטעריסטיק פון „וויזוואָלעניע“, ער כאַראַקטעריזירט זי אַלס פּראָגרעסיווע, נישט קיין רעוואָלוציאָנערע פּויערים ריכטונג, וועלכע האָט געפיהרט איהר אַרבייט אויף דעמאָקראַטיע און רעכט.

נאָכדעם הויבען זיך אָן אַ רייהע פראַגען פון די פאַרטיידיגער און פּראָקוראָר.

אַדוו. גאַרלינסקי: — צי זענען געוועזען אין „וויזוואָלעניע“ רעוואָלוציאָנערע ריכטונגען ? —

— איך האָב פאַר דער מלחמה געאַרבייט אין דער רעוואָלוציאָנערער און סאָציאַליסטישער בעוועגונג און איך קען דעם צוגאַנג פון סאָציאַליסטישע און רעוואָלוציאָנערע ריכטונגען צו פאַרשידענע פראַגען, איך קען גוט „וויזוואָלעניע“, זי האָט נישט קיין שייכות מיט רעוואָלוציע. איך האָב דאָרט אַזאַ צוגאַנג נישט בעמערקט.

איצט נעמט זיך דער פּראָקוראָר ראַוצע, וועלכער וויל בעווייזען, אַז אין „וויזוואָלעניע“ זענען יאָ געוועזען רעוואָלוציאָנערע עלעמענטען.

— האַלט איהר, אַז אין „וויזוואָלעניע“ איז נישטאָ קיין רעוואָלוציאָנערע ריכטונג ?

— יאָ.

— גוט, און אַז איך וועל אייך אויסרעכענען אַביסעל נעמען פון מענשען אין „וויזוואָלעניע“, וואָס האָבען אַפילו דורכגעפיהרט אַ שפּאַלטונג מיט רעוואָלוציאָנערע צילען, ווי וואָיעוואָדסקי, שאַפּיעל א. אַנד., וועלכע האָבען נאָכדעם געשאַפען די אומאָפּהענגיגע פּויערים־פּאַרטיי, איז דאָס אמת ?

— דאָס זענען בלויז אויסנאַמען, איינצעלנע מענשען, וועלכע האָבען זיך טאַקע אָפּגעשפּאָלטען.

— איהר האָט דאָ געזאָגט — ווענדעט זיך דער פּראָקוראָר — אַז „וויזוואָלעניע“ האָט געהאַט אַ גרויסען איינפלוס אין לאַנד. האָט זי אויך געהאַט איינפלוסען אויף די קרייזען ?

— יאָ.

— צי האָט איהר געמערקט, אַז אויף די קרייזען האָט זיך לעצטענס געענדערט די שטימונג ?

— געוויס, ס'איז געוועזען אַ צייט, ווען דאָס דאָרף איז געוועזען בעגייסטערט פאַר פּילסודסקין און זיין טעטיגקייט... איצט איז אין דאָרף אַ גאַנץ אַנדערע שטימונג. ס'איז געוועזען אַ צייט פון שרעק אין דאָרף, נאָכדעם איז געקומען אַ פאַרביטערונג, אַ פאַרביטערונג געגען סאַנאַציע־לאַגער.

— מיט וואָס־זשע דערקלערט זיך, וואָס בעת די וואַהלען פון 1928 איז אַזוי געפאַלען דער איינפלוס פון „וויזוואָלעניע“ און שפּעטער, אין 1930, האָט די „וויזוואָלעניע“ נישט בעקומען קיין איין איינציגען מאַנדאַט אויף די קרייזען ? אַלע מאַנדאַטען זענען דאָך דערוואָרבען געוואָרען דורכ'ן לאַגער פון מאַרשאַל פּילסודסקי.

— דאָס ווייס איך יאָ, איך ווייס, אַז בעת אין 1922 זענען געוועזען

ריינע וואַהלען

האָבען אַלע פּויערישע מאַנדאַטען בעקומען „וויזוואָלעניע“, אָבער וועגען די וואַהלען פון די לעצטע יאָהרען האָט דאָך שוין געניג פעסטגעשטעלט די סיים־קאָמיסיע און דאָס העכסטע געריכט.

— אָבער ביי די וואַהלען פון 1930 האָט דאָך „וויזוואָלעניע“ נישט בעקומען קיין איינציגען מאַנדאַט ?

— יאָ, עס זענען דאָך געוועזען נאָך מעהר יאַהל־מאַכערייען.

איצט קומט די פאַרטיידיגונג מיט איהרע פראַגען :

— צי ווייסט איהר, אַז וואָיעוואָדסקי איז געוועזען אַן אָפיציר פון דער צווייטער אָפּטיילונג ביים גענעראַל־שטאַב ?

— יאָ, איך האָב געהערט.

— צי ווייסט איהר, אַז נאָכדעם ווי ער האָט געשאַפען די אייגענע „אומאָפּהענגיגע פּויערים־פּאַרטיי“, האָט ער געהאַט אַן אייגענעם אָרגאַן און אַן אייגענעם לאָקאַל אויף אַלט־שטאָט ?

— יאָ, איך ווייס.

— צי ווייסט איהר וועגען

אויפרייס פון א באָמבע

אין יענעם לאָקאַל ?

— יאָ, איך האָב געהערט וועגען דעם.

— צי ווייסט איהר, אַז ס'איז געוועזען אין דעם אויך פאַרמישט דער פּראָוואָקאַטאָר טראַיאַנאָווסקי?

— יאָ.

אַדוו. האָנגוויל שטעלט אַ רייהע פראַגען דעם עדות, טייל פראַגען זענען סענסאַציאָנעל.

— צי ווייסט איהר, אַז מיטגלידער פון „וויזוואָלעניע“ זענען אָוועק אויף רעכטס ?

— יאָ.

— צי ווייסט איהר אויך, אַז צו דער סאַנאַציע זענען אַריבער פיל ליבקערע עלעמענטען, ווי עס זענען די מיטגלידער פון „וויזוואָלעניע“ ?

— יאָ, איך ווייס עס זעהר גוט.

— צי ווייסט איהר, אַז צו דער סאַנאַציע זענען

אַריבער אפילו געוועזענע קאָמוניסטען ?

— איך ווייס עס.

— צי האָט איהר געהערט פון יאַסטשעמבסקין?

— געוויס, געהערט.

— צי ווייסט איהר, וואָס פאַר אַן אַמט ער פאַרנעהמט היינט ?

— איך ווייס, אַז יאַסטשעמבסקי איז ביז נישט לאַנג געוועזען טעטיג אין פּרעזידיום פון מיניסטאָרען־ראַט, ער האָט אַרויסגעגעבען אַ בוך וועגען עקאָנאָמישע פראַגען וועלכעס ווערט הויפּטזעכליך דורך דער סאַנאַציע בענוצט אין איהר גאַנצער ווירטשאַפט־פּאָליטיק.

— ריכטיג, צי ווייסט איהר אויך, אַז יאַסטשעמבסקי איז געוועזען אַן אַנגעזעהענער קאָמוניסט ?

— יאָ, איך ווייס עס.

— צי ווייסט איהר אויך, וועלכען אַמט ער פאַרנעמט היינט צו טאָג ?

— געוויס, ער איז ערשט נישט לאַנג בעשטימט געוואָרען אַלס וויצע פינאַנץ־מיניסטער.

— איך האָב מעהר נישט וואָס צו פרעגען — זאָגט דער אַדוואָקאַט.

דער גענעראַל־סעקרעטאַר פון „וויזוואָלעניע“, דערקלערט צווישען אַנדערען, אַז ס'איז אויסגעשלאָסען, אַז באַגינסקי זאָל אין זיינע רעדעס האָבען גערופען די פּויערים נישט צו צאָהלען קיין שטייערן.

— צי ווייסט איהר — פרעגט אַן אַדוואָקאַט — פון אַ פאַל, ווען אין פּוילען האָט די בעפעלקערונג דעמאָנסטראַטיוו זיך

אָפּגעזאָגט צו צאָהלען שטייערן ?

— איך ווייס נאָר פון איין פאַל, וועלכען. דאָס איז געוועזען אין יאָהר 1918, בעת מאָראַטשעווסקיס רעגירונג, דעמאָלט האָבען די פּריצים און קאַפּיטאַליסטען נישט געוואָלט צאָהלען קיין שטייערן.

דער גען. פאָרזיצער פון דער פּויערים פּאַרטיי, וואַלעראַן, גיט איבער אַ רייהע פאַקטען, ווי אַזוי דער סאַנאַציע־לאַגער האָט געמאַכט פּרובען צו שפּאַלטען די פּויערים פּאַרטיי. מ'האָט איבערגעקויפט מענשען, דעמאָראַליזירט מיט הבטחות אויף פעטע פּאָסטענס. דער אָנפאַל אויפ'ן לאָקאַל פון „גאַזעטאַ כלאָפּסקאַ“ בעת די לעצטע סיים־וואַהלען איז אַדורכגעפיהרט געוואָרען מיט דער מיטהילף פון הויכע בעאַמטע. איינער פון די הויפּט־אַנטיילנעמער אין יענער אימפּרעזע, סוכענעק, האָט דעם עדות מודה געוועזען, אַז ער האָט בעקומען פון אַ בעאַמטען פון רעגירונג־קאָמיסאַריאַט, פּערציג טויזענט זל. אַדורכצופיהרען די שפּאַלטונג פון דער פּויערים־פּאַרטיי.

וואַלעראַן דערצעהלט אויך וועגען אַ רייהע אָנפאַלען מצד סאַנאַציע דעפּוטאַטען אויף דעפּוטאַטען פון דער אָפּאָזיציע. דערביי האָבען די דאָזיגע אָנפאַלען שטענדיג געמאַכט דעם איינדרוק נישט פון צופעליגע געשעהענישען, נאָר ווי

אויסגעפיהרטע בעפעהלען.

דער אָנפאַל אויפ'ן פאַרשטאָרבענעם פּויערים־ פיהרער, יאַן דאָמבסקי, איז פאָרגעקומען אין אַ מאָמענט, ווען יענער האָט נאָר וואָס אָנגעהויבען קומען צו זיך נאָך אַ שווערער קראַנקהייט. אַזוי ווי ער איז נאָר אַרויס פון זיין וואוינונג האָבען עטליכע פאַרשוינען אין מיליטערישע קליידער אַ כאַפּ געטון און איהם געוואָלט אַריינשלעפּען אין אַן אויטאָ, וואָס האָט שוין אויף זיי געוואַרט. אויף דאָמבסקיס געשרייען איז אַרויסגעלאָפען זיין דינסט. די אָנפאַלער האָבען דאַן זיך בענוצט מיט עטליכע שווערע קלעפּ און זענען אַנטלאָפען. אַזוי ווי דער בע... נער איז נאָך געוועזען זייער שוואַך, האָט דער אָנפאַל געבראַכט דערצו, אַז ער איז צוריק שווער קראַנק געוואָרען און מעהר שוין פון בעט נישט אויפגעשטאַנען.

דער פיהרער פון דער פּויערים־פּאַרטיי, ד"ר וויטאָס דערצעהלט, אַז דער סאַנאַציע־דעפּוטאַט טשעפּליאַק האָט איהם פאַרזיכערט, אַז דער אָנפאַל אין סיים אויף דעפּ. ריבאַרסקי איז אויסגעפיהרט געוואָרען לויט אַ בעפעהל פון ב. ב.

דער עדות דערקלערט ווייטער, פאַרוואָס דער פּויערים־קלוב איז געוועזען געגען דיספּאָזיציע־פאָנד פאַר סקלאַדקאָווסקין. דאָס איז געשעהען דערפאַר, ווייל מיר האָבען געהאַט צעהנדליגער פאַקטען, אַז געפעהרליכע

קרימינעל: פאַרברעכער,

וועלכע זענען געוועזען פאַרמשפּט אויף פיל יאָהרען שווערע טורמע, זענען אָנגעשטעלט געוואָרען אַלס אָרגאַניזאַטאָרען פון די סאַנאַטאָרישע באַיוווקעס. די מיטגלידער פון די דאָזיגע באַיוווקעס האָבען בעקומען צו 10 זל. אַ טאָג. איהם אַליין האָט מען פאַר די לעצטע וואַהלען פאָרגעלייגט גרויסע געלד־סומעס, אַז די פּויערים־פּאַרטיי זאָל זיך אָפּרייסען פון „צענטראָלעוו“.

ער דערצעהלט אויך וועגען אָנפאַל אויף דעם לאָקאַל פון „גאַזעטאַ כלאָפּסקאַ“. רעדענדיג וועגען די רעזולטאַטען, צו וועלכע עס איז געקומען די ספּעציעלע סיים־קאָמיסיע אויסצופאָרשען די געשעהענישען בעת די לעצטע אָפּיציעלע־וויזיט אין סיים, פאַרזיכערט דער עדות, אַז די קאָמיסיע האָט פעסטגעשטעלט, אַז מיט די 96 אָפיצירען, וועלכע זענען דעם 31. אָקטאָבער געקומען אין סיים האָבען אָנגעפיהרט קאַפּיטאַן ביערנאַצקי און זיין „בריסקער“ געהילף, קאַפּיטאַן רישאַנעק.

וואַרשאַ, 21. (טעלעפאָניש פון אונזער קאָרעספּאָנדענט) די היינטיגע עדות אין ברעסטער פּראָצעס זענען געוועזען פּויערים פון ווייס־רוסלאַנד, וועלכע האָבען געגעבען ערקלערונגען וועגען די מיטינגען פון דעפּ. סאַוויצקי. דער אָנגעקלאָגטער סאַוויצקי האָט צוגעשטעלט אַ מאַסע אַזעלכע עדות, וועלכע האָבען גענוג קלאָר אויסגעזאָגט די ערקלערונגען פון די בעשולדיגונגס־עדות בנוגע זיין פּערזאָן.

דער פּויער טראַכים האָט געזאָגט וועגען אַ מיטינג אין ראַטשקי, וואו די פּאָליציי האָט פונאַנדערגעטריבען די פאַרזאַמלונג, איידער סאַוויצקי האָט נאָך אָנגעהויבען צו רעדען.

פאָרזיצער : צי האָט סאַוויצקי געזאָגט, אַז די פּאָליציאַנטען זענען נאַראָנים

עדות : ניין.

— צי האָט ער נישט גערעדט וועגען לאַמטערנס

— ניין, ער האָט נאָר גערופען, אַז די פּויערים זאָלען זיך פאַראייניגען, דער עדות האָט ווייטער דערמאָהנט וועגען דעם טעראָר וואָס איז אָנגעווענדעט געוואָרען בנוגע דעם אָנגעקלאָגטען סאַוויצקי, וואו ער האָט זיך נאָר בעוויזען, דאָרט איז געגאָסען געוואָרען וואַסער און שמוציגקייטען אויף די אַנטיילנעהמער, מ'האָט איהם אַראָפּגעשלעפּט פון דער רעדנער־טריבונע און איהם טעראָריזירט מיט באַיובקעס.

— דער דעפּוטאַט סאַוויצקי האָט געזאָגט — ערקלערט ווייטער דער עדות, אַז די פּויערים דאַרפען נישט פאַרגיסען קיין בלוט, נאָר מיט אַ וואַהל־צעטעל אין האַנט קעמפען פאַר זייער רעכט.

דאַן גיט ערקלערונגען דער פּויער וואַלוך, ריכטער ריקאַטשעווסקי פרעגט דעם עדות :

— וואָס הייסט דאָס פאַרגוואַלדיגען דעם רעכט פון דער קאָנסטיטוציע ?

— אַרויסטרעטען געגען די פאַרשריפטען פון קאָנסטיטוציע־רעכט

— און וואָס איז דאָס קאָנסטיטוציע־רעכט ?

— אונזער מלוכה שטיצט זיך אויף אַ קאָנסטיטוציע, וועלכע בעשטעהט פון פאַרשיעדענע אַרטיקלען, און יעדער וועד ס'רעגירט טאָר נישט ברעכען די דאָזיגע אַרטיקלען.

דער פּויער האָט גלענצענד אויסגעהאַלטען דעם עקזאַמען.

דער בריף פון גען. מינ. טשעכאָוויטש

אַ גרויסען איינדרוק אין די קרייזען פון דער פאַרטיידיגונג האָט אַרויסגערופען דער בריף פון גען. מיניסטער טשעכאָוויטש, וועלכער איז היינט פאַרעפענטליכט געוואָרען אין היינטיגען נומער פון קראָקאָווער „אילוסטראָוואַנעי קוריער“ טשעכאָוויטש לייקענט אָפּ פאַרשידענע שטעלען פון דעם עדות־זאָגען פון גען. פּרעמיער באַרטעל. טשעכאָוויטש ערקלערט, אַז מיניסטער באַרטעל האָט איהם אוממעגליך געמאַכט זיך צו פאַרטיידיגען מיט'ן סיים, ווי מען שמועסט ווען די פאַרטיידיגונג אויסנוצען דעם דאָזיגען בריף און פאַרלאַנגען אַרויסצורופען דעם גען. מיניסטער טשעכאָוויטש אַלס עדות און אפשר גאָר אַדורכפיהרען אַ קאָנפראָנטאַציע צווישען די גען. מיניסטאָרען טשעכאָוויטש און באַרטעל.

ס'גיט דאַן נאָך דער הפסקה ערקלערונגען דער עדות סטודענט קאָנסטאַנטי סוויסטון, ער דערצעהלט, אַז סאַוויצקי האָט גערופען צו שטימען פאַר די פּויערישע ליסטעס, אָבער ער האָט קיינעם נישט גערופען צו הענגען אויף לאַמטערנס. ער האָט געזאָגט, אַז די מאַכט וואָלט שוין לאַנג געוועזען אין פּויערישע הענד, ווען די וואַהלען וואָלטען געוועזען ריינע, דער עדות דערצעהלט ווייטער וועגען וואַהל־טעראָר, וועגען דעם אַרעסט פון סאַוויצקיס משפחה.

— סאַוויצקי. זאָגט דער עדות. האָט קיינמאָל נישט גערופען נישט צו צאָהלען קיין שטייערן.

דער עדות קרול ערקלערט, אַז דעפּ. סאַוויצקי האָט געהייסען שוינען דאָס רעכט און נישט גערופען צו קיין שום בונטען און האָט נישט גערעדט וועגען קיין שום לאַמטערנס.

דאַן גיבען זעהר גינסטיגע ערקלערונגען לטובת דעם דעפּ. סאַוויצקי פיער עדות קרול, ווישניעווסקי ראַדזשעיעווסקי און וואָראַניעצקי. ס'זענען נאָך אויסגעהערט געוואָרען אַ גאַנצע רייהע עדות.

מאָרגען מאָנטאָג וועלען אויסגעהערט ווערען עטליכע וויכטיגע עדות ווי דער גלח פּאַנאַש, דער גען. פּרעזעס פון העכסטען געריכט מאָגעלניצקי און דער גען. סיים־מאַרשאַלעק ראַטאַי.

וואַרשאַ, 21. (טעלעפאָניש פון אונזער קאָרעספּאָנדענט) דער נעכטיגער „ראָבאָטניק“ שרייבט, אַז די פּראָקוראָרען זאָלען אין די נאָהענטסטע טעג פאָרלעגען דעם געריכט אַ פאָרשלאַג, אַז דער פּראָצעס זאָל איבערגעריסען ווערען און דער גאַנצער ענין זאָל צוריקגעגעבען ווערען דעם אויספאָרשונגס־ריכטער, ווייל צום זעלבען פּראָצעס דאַרף צוגעצויגען ווערען נאָך אַ גאַנצע רייהע פּערזאָנען, ס'זאָל זיך האַנדלען וועגען עטליכע עדות פון דער פאַרטיידיגונג.

קלאַנג־קינאָ־טעאַטער

APOLLO

היינט און פאָלג. טעג!

„דאָס גיהנום פון ליבע“

פּראַכטפולע סאַלאָן - עראָטישע דראַמע אין 10 אַקטען פון לעבען פון דער רוסישער עמיגראַציע. אין די הויפּטראָלן: דער אָפּגאָט פון פרויען

Iwan Petrowicz, Vivian Gibson, Evi Eva, B. Kastner, Georg Aleksander, H. Junkerman

אָנהייב אין געוו. טעג 4 אַ זייגער נאָכמ. שבת און זונטאָג 12 אַ זייגער בייטאָג.

יודיש טעאַטער אין „פילהאַרמאָניע“

דירעקציע : ד. צעלמייסטער און א. בעזמאָן.

היינט, זונטאָג, 9 אָוונט

לטובת „לינת החולים“

ציפּקע־פייער

מיט דער בעסטער סובּרעטין

רעגינא צוקער

מאָרגען, מאָנטאַג: אַ מתנה דעם קאָרזער טעאַטער־טורם וואָס? לעזט מאָרגען! וואָס?

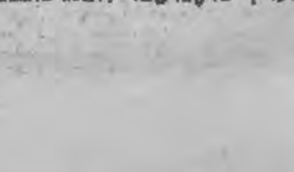

היינט פּרעמיערע! פּרעכטיג קלאַנג־מייסטער־ווערק אין דער טשעכישער שפּראַך רעזשיסירט פון בעריהמטען Karol Lamac היינט פּרעמיערע!

קייזערליך און קעניגליכער פעלדמאַרשאַל

פרעהליכע ליבעס פון עסטרייכישע שווייקס. אין די הויפּטראָלן: דער בעריהמטער טשעכישער קאָמיקער VLASTA BURIAN ווי אויך דער בעקאַנטער שרייבער און סאַטיריקער RODA RODA (פאַלשער מאַרשאַלעק)

אויסער'ן פּראָגראַם: קלאַנג־צוגאַבע און לאַנד־אַקטואַליט. אָנהויב אין געוועהנליכע טעג 4.30 נאָכמיטאָג, שבת און זונטאָג – 12.30 בייטאָג. דער זאַל איז בעהייצט. מאָדערנע ווענטילאַציע. פּאָפּולערע פּרייזן

נישט-אנגריפס-אפמאך צווישען די סאוויעטען און דער פוילישער רעגירונג

ערקלערונג פון רוסישען אויסערן-קאמיסאר ליטווינאוו

מאסקווא, 21 (ספ. טעל.) היינט אין אווענד האט דער סאוויעטישער קאמיסאר פאר אויסערן-ענינים ליטווינאוו אויפגענומען אלע אויסלענדישע קארעספאנדענטען און זיי מיטגעטיילט, אז די סאוויעטישע רעגירונג האט פארגעלעגט דעם פוילישען געזאנדטען פאטעק צו באנייען די אונטערהאנדלונגען וועגען שליסען א נישט-אנגריפס-אפמאך, לויט'ן מוסטער פון אפמאך וואס איז געשלאסען געווארען צווישען די סאוויעטען און פראנקרייך. די סאוויעטישע רעגירונג מאכט אויפמערקזאם, אז שוין אין יאהר 1926 האט זי פארגעלעגט דער פוילישער רעגירונג אזא אפמאך, אבער פוילען האט נישט געקענט מסכים זיין.

מינ. פאטעק האט אויף דעם איצטיגען פארשלאג פון דער סאוויעטישער רעגירונג געענטפערט, אז צוליב דער געאגראפישער לאגע פון פוילען, קען זי נישט שליסען דעמולבען אפמאך וואס פראנקרייך, און איהם דארפען פארקומען ענדערונגען.

די סאוויעטישע רעגירונג האט מסכים געווען מיט דער דאזיגער שטעלונג און אין דער נאהענטסטער צייט הויבען זיך אן דירעקטע אונטערהאנדלונגען צווישען ביידע מלוכות.

פערקיהלט איהר זיך לייכט?

שנעלע און זיכערע הילף

„דאס איז נאר א פערקיהלונג" הערט מען אפט זאגען, עפטער אבער ווי מ'קלערט, קומען דערפון ארויס שווערע קראנקהייטען, פשיקרע רעוומאטישע ליידען, רייסען אין די געלענקען, קאטארפיבער, גריפע, כראנישע קאפ- און נערוועןשמערצען וועלכע מוטשען קעם מענש זיין לעבען לאנג. מען מוז דעריבער בעצייטענס דאס פערהיטען. א מיטעל, וואס איז פולקומען אומשעדליך און האט אין אזעלכע פאלען טויזענטער מענשען שנעל און זיכער געהאלפען, איז טאגאל. אויב מען נעמט טאגאל בעצייטען, פערשווינדען די קראנקהייטס-ערשיינונגען תיכף. טאגאל איז עוקר מן השורש די קראנקהייטען און דעריבער האט מען מיט טאגאל ערצילט איבערראשענדע ערפאלגען אפילו אין פערעלטערטע פאלען, בשעת אנדערע מיטלען האבען נישט געהאלפען. וועגען זייערע ערפאהרונגען מיט טאגאל איז אונז מודיע ה' ב. אנצעלעוויטש, ווילנא, פיאסקי 35 צ. א.: איך בין דורך עטליכע טאגאל-פאקונגען פולקומען פטור געווארען פון מיינע לאנג-יעהריגע רעוומאטישע נערווען-ליידען, פון וועלכע איך האב מיך בשום אופן נישט געקאנט היילען. ביי א שווערער פערקיהלונג (אינפלוענץ) האב איך בענוצט טאגאל מיט א גאר גוטען ערפאלג. אויך ביי קאפשמערצען העלפט מיר טאגאל שנעל און זיכער און דעריבער האלט איך עס טאקע אין מיין הויזאפטייקעל שטענדיג פארטיג. אלע ליידענדע זאגען מסכים, אז טאגאל ווירקט שנעל און זיכער ביי רעוומאטיזם, פאדאגרע, קאפ און נערווען-שמערצען, ברעכען אין קזשיש און אנדערע מינים פון ערקעלטונגען. איבער 6000 דאקטוירים, דערונטער א סך בעריהמטע פראפעסארען, פערשרייבען טאגאל, טא קענט איהר אוודאי עס טרויען. טאגאל דארף דערפאר אין קיין שום הויז נישט פעהלען. יעדער זאל טאגאל שטענדיג ביי זיך האבען. אין אלע אפטייקען.

—=):o:(=—

לאבוזערסקע שטיק פון די היטלעראווצעס

בערלין, 21 (פאט) נעכטען ביינאכט האבען אין ארנסוואלד די היטלעראווצעס בעגאסען מיט זאלץ-זויער דעם דענקמאל פון פערשטארבענעם רייכס-פרעזידענט עבערט. די פערברעכער זיינען נאך נישט פערהאלטען געווארען.

ביי גאל, נירען און בלאזען-שטיין-קראנקע

וואוי פערזונען, וועלכע פון איבערמעסיגער הארן-זויערע בילדונג און גיכט אנפאלען ליידען, רעגולירט דער געברויך פון נאטירל בען ביטער-וואסער

Franciszka Józefa

איהרע דארם-פעררונגען, צו בעקומען אין אלע אפטייקען און סקלאד-אפטעקעס.

לאדזער יודישער קאמעראל-טעאטער

אלעע 1-טער מאי 2.
דירעקציע: דוד צעלמייסטער

היינט, זונטאג, 9 אווענד - ווירערהאלונג די גרויסע פרעמיערע

דער גרעסטער רעקארד-שלאגער פון דער היינטיגער צייט

„זיין ווייבס געליבטער"

אין 3 אקטען מיט געזאנג און טאנץ

מיט ב. זאסלאווסקא און ל. געטליכערמאן אין די הויפט-ראלן

דער אינהאלט פון דער פיעסע האט ארויסגערופען א שטורם אין דער גאנצער וועלט.

קומט און איבערציוגט אייך! קומט און איבערציוגט אייך!

קאלאסאלער ערפאלג! ריהרענד! שפאנענד! אמוזירענד! אנציהענד! סענסאציאנעל!

אויסערגעוועהנליכער ערפאלג! אויסערגעוועהנליכע פרייזען!

היינט פאפולערע פארשטעלונג פון 80 גר. ביז 2 זל. 1-טע רייה

מארגען, מאנטאג „א הארץ, וואס בענקט"

איינהייטס-פרייזען אלע פלעצער 50 גראשען און 1 זלאטי

בילינגער ווי אין קינא!

PORADNIA WENEROLOGICZNA

פון דאקטוירים-ספעציאליסטען

זאוואדזקא 1.

נאר פאר וועגערישע הויט-קראנקה. און מענער-שוואכע אנאליזען פון בלוט און אויספלוס אויף סיפיליס און טריפער. קאנסיליומס מיט ספעציאליסטען פון אוראלאגישע און נערווען-קראנקהייטען.

קווארץ-לאמפ. עלעקטרישער הייל-קאבינעט ראסמעטיק.

-- טעטיג פון 8 פריה ביז 9 אווענד. --
פון 11 ביז 12 ביי טאג און פון 2 ביז 3 נאכמ.
נעמט-אן א פרוי-דאקטאר נור קינדער און פרויען
זונטאג פון 9 פריה ביז 2 נאכמיטאג.
- בעזונדער ווארטע-צימער פאר פרויען. -

וויזיט 3 זל.

קלאנג-קינא MIMOZA

קילינסקיעגא 178

פון דינסטאג, דעם 17-טען ביז מאנטאג דעם 23 טען נאוועמבער איינשליסליך.

היינט די אונגעוועהנליכע עהזאטישע פרעמיערע!

בל.ט אין דער מדבר

אין די הויפט ראלען:

Jack Holt, Dorotha Sebastian
i Ralph Graves.

אנהויב 4 נאכמ., שבת און זונטאג 2 בייטאג
אויפ'ן ערשטען סעאנס אלע פלעצער 60 גר

נעכסטער פראגראם „דער קעניג פון די בולווארן" מיט G. Milton

DR. MED. J. LUBICZ

כירורג-ארטאפעד

פאלודניאווא 9, טעל. 17-183

קראנקהייטען פון די ביינער, געלענקען, פערקרימונגען פון די פלייצעס און גלידער אייגענע פראצאווניע פון ווסאליכע ארטאפעדישע אפאראטען ווי: וואלקעס אויף פלאטפוסען, קונסטליכע הענט און פוס, גארסעטען א. ז. וו.

נעהמט אן פון 2.30 ביז 4 30 נאכמיטאג.

Dr. med. URBACH

האט זיך איבערגעצויגען אויף פיעטריקאווער 8

טעלעפאן 89-148

ספעציאליסט פאר נערווען-קראנקהייטען.

נעמט אן פון 4 ביז 6 נאכמיטאג.

„SANATO"

כירורגיש-וועכנעריז-אנשטאלט

גדאנסקא 10, טעל. 57-213

1-טע און 2-טע קלאס

גינעקאלאגיש-וועכנעריז-אפטיילונג

ד"ר מעד. ש. א[illegible], ד"ר מעד. י. בוים, ד"ר מעד רייטלער-קוריאנסקא ד"ר מעד. וו. אייכנער

פרייז פון א געבורט

אין 2-טען קלאס צוזאמען מיט פערהיטונגס-מיטלען

200 זל.

אויפזיכט איבערן קינד ד"ר מעד. י. פאלאכאוו

כירורגישע אפטיילונג פון ד"ר מעד. מ. קאנטאר

ציהונג פון דער מלוכה-לאטעריע. 1-טע קלאס, 2-טער טאג

Zł. 100.000 — Nr. 4604.
Zł. 5.000 — Nr. 45.721.
Zł. 1.500 — Nr.Nr.: 15874 53294.
Zł. 500 — Nr.Nr.: 155628.
Zł. 400 — Nr.Nr.: 70063. 119934, 141232.
Zł. 250 — Nr.Nr.: 18987, 25972, 36728, 43901, 46260, 46490. 50903, 66741, 98196, 131891, 140307.
Zł. 200 — Nr.Nr.: 10693, 17146, 22450, 28514, 54041, 87870. 93165, 106425, 132940.
Zł. 150 na N-ry: 5111 7329 9208 14337 15308 15581 34640 35580 43704 45202 47162 47828 52229 52280 65131 62277 74999 76285 77484 77684 88904 93519 94365 94966 105411 106470 109300 111376 121012 121457 124075 126888 126916 149355 149418 157132.

2 52 61 69 83 121 42 56 90 410 566 646 57 75 724 68 859 929 61 89 1023 140 49 73 283 376 465 577 629 705 49 938 71 2015 188 212 34 65 330 495 579 89 657 963 82 3163 340 82 439 90 605 709 89 905 28 81 4020 80 218 30 303 482 97 631 779 896 915 49 62 73 79 5030 72 87 208 71 306 410 15 34 99 689 770 909 52 84 6126 98 228 81 311 22 29 480 636 58 828 963 7061 239 95 483 545 600 42 68 730 75 821 78 904 70 85 8187 218 70 328 758 72 857 968 9009 63 157 250 374 433 47 54 59 665 882 924 29 83 93 10052 103 212 60 78 776 11009 123 91 257 473 565 606 59 755 86 88 299.

12076 184 255 86 406 13 27 540 626 781 92 13122 36 317 55 457 516 923 14051 55 121 417 766 15037 240 442 548 749 939 57 73 16025 234 315 94 407 46 67 90 685 939 17143 73 210 47 388 94 416 20 792 902 18153 269 304 5 47 93 581 69 779 910 46 89 99 19219 61 370 95 422 65 559 70 673 730 35 819 25 944 88 20221 318 410 37 647 48 972 84 21155 72 802 4 94 22122 44 305 493 715 806 29 30 984 23059 101 23 206 81 320 32 464 677 93 779 862 24111 225 61 86 418 554 783 801 30 908 38 48 50 93 98 25234 443 532 61 26033 327 78 438 90 553 27019 73 171 258 308 60 95 577 766 98 982 86 28063 99 201 458 509 60 88 625 29000 31 276 709 17 805 927.

30007 49 113 389 402 732 81 802 31032 64 310 38 54 421 33 513 734 64 32333 47 61 510 605 728 43 832 45 952 33072 168 93 358 83 472 500 20 788 821 34271 86 329 31 74 452 54 74 636 729 94 35271 319 31 61 80 532 67 655 863 98 36084 147 265 82 315 18 423 93 556 812 37064 66 451 663 770 874 981 38045 175 286 367 806 16 953 39031 133 227 30 495 507 62 626 714 943 40214 482 553 826 79 965 41105 262 73 764 97 858 908 35 98 42336 625 826 924 34 44 43022 86 106 39 450 531 653 67 44066 102 23 89 417 33 538 735 823 88 939 45184 340 41 95 547 605 11 782 87 880 46025 135 92 301 20 67 85 408 17 519 35 610 32 880 47120 50 392 519 611 74 761 820 992 48012 149 56 298 301 734 845 72 49264 89 316 34 538 926 92 50023 97 268 383 750 96 897 962 86 51279 441 43 75 529 85 602 45 805 29 41 941 59 52103 584 824 950 97 53091 100 7 8 33 95 281 346 84 404 520 925 54118 31 403 4 504 70 826 47 826 47 55105 382 420 38 54 748 56039 333 434 48 965 57028 133 374 599 749 99 817 934 58265 350 413 36 540 51 852 59198 226 355 497 614 29 56 92 997.

60036 70 372 439 80 502 57 61 687 715 54 803 34 91 953 61437 724 74 939 50 62076 84 201 550 55 621 983 63051 121 456 530 676 923 64029 53 157 239 81 341 424 76 844 83 65020 98 499 546 62 711 92 66057 333 95 469 515 56 630 47 716 67030 420 682 718 34 812 17 93 904 62 68019 29 267 336 52 708 930 41 58 69012 203 465 627 776 958 70234 363 433 71 894 923 24 71067 117 30 431 73 654 748 49 813 91 72244 339 48 643 880 958 73

73063 168 568 644 771 79 84 849 74029 61 203 428 85 717 75097 108 21 45 90 484 590 830 38 39 66 914 33 76107 204 343 438 50 59 76 563 697 723 828 77110 73 77 304 31 814 989 78076 98 132 207 386 430 575 784 79067 274 326 54 901 80097 226 34 75 412 893 938 81252 62 72 372 425 77 88 533 694 871 82 82104 735 957 83467 502 87 800 8 36 79 957 60 84226 394 498 763 860 85192 97 301 462 551 724 815 17 956 69 86245 78 875 87125 219 356 778 860 97 971 98 88229 94 733 930 58 92 89591 663.

90119 290 339 71 515 95 659 761 811 944 91049 255 368 543 759 98 859 63 958 92638 91 767 940 47 93082 162 605 810 88 94263 329 465 87 523 30 41 731 55 947 95033 94 152 287 469 821 919 82 96074 748 54 813 30 49 924 97002 42 43 127 250 345 656 61 778 974 84 98084 409 581 870 99100 363 870 96 984

100084 245 453 688 727 871 928 101047 145 465 590 866 980 102267 445 51 73 986 103162 233 79 388 448 87 738 900 104417 56 583 610 38 53 981 105078 149 424 47 63 808 91 106035 338 427 28 546 61 676 740 107124 26 246 76 808 20 462 689 964 108087 128 236 88 319 521 60 943 109247 339 66 82 410 555 61 97 854 55 75 110063 125 254 320 46 514 93 778 973 111118 343 90 412 685 721 946 67 112218 24 319 79 414 80 113025 216 340 420 641 733 864 934 114026 185 279 365 428 507 707 830 928 92 115138 41 230 39 316 23 462 645 50 712 70 99 836 927 49 116034 82 143 291 332 83 420 593 913 42 117312 72 479 508 85 86 118251 343 66 79 711 823 71 119063 165 255 396 407 54 909.

120018 378 455 514 762 818 931 40 68 121172 84 95 375 82 535 747 122320 450 540 616 895 123017 238 392 124109 24 27 216 304 435 949 125313 417 535 62 81 913 75 126006 42 112 296 480 84 800 45 89 946 127054 197 288 97 390 590 666 736 60 874 903 128008 93 153 61 73 243 325 68 404 87 824 82 920 49 129100 675 754 806 54 87 925 130145 227 305 415 30 83 768 870 73 131011 135 290 445 98 742 894 936 132035 214 300 523 680 707 802 06 74 80 974 133126 86 222 388 90 412 508 80 606 74 838 86 945 134027 68 75 198 259 329 430 530 721 70 80 811 92 93 938 65 72.

135042 330 95 457 625 804 29 33 57 919 75 136341 65 400 01 60 525 829 942 137323 431 627 847 938 93 138199 215 28 86 558 679 701 10 58 808 139778 940 68 72

140004 23 137 73 223 65 81 364 443 626 29 804 87 988 141255 88 540 50 642 86 754 917 142071 164 246 71 97 364 65 68 77 456 70 773 819 958 80 143140 279 697 809 98 144027 105 20 264 352 63 418 22 94 96 713 80 854 901 51 145152 99 301 68 90 97 552 701 66 896 146143 276 423 28 38 719 40 79 95 889 147239 42 71 440 61 70 671 725 847 917 148109 39 302 578 689 872 79 902 45 149046 60 84 152 245 522 26 578 95 625 44 808 929 77 78 92.

150062 242 48 409 38 712 16 39 151125 40 343 73 81 446 559 871 94 945 152171 387 482 526 775 864 920 153089 98 231 405 7 544 56 99 617 73 728 898 154044 162 280 326 72 413 61 881 900 2 55 96 155043 140 309 454 567 806 156061 284 90 337 65 530 42 75 80 632 774 96 932 157046 121 232 51 395 97 499 720 67 826 67 97 934 158140 252 430 63 928 159010 458 716 867.

—=):o:(=—

פעלץ-ווארען-לאגער „KAMCZATKA"

לאדז, 19 פיעטריקאווער 19, טעל. 66-224 און 23-162

עמפפעהלט דעם רייכסטען אויסוואהל פעלץ-ווארען צו ערמעסיגטע פרייזן

בעמערקונג: קירזשנער- און שניידער-ווערקשטעל אויפ'ן ארט.

אין די געפענגענישען פאַר פרויען אין א״י

(פון א בעוזר)

וועלכע פערברעכענס בעגעהן פאלעסטינער פרויען? — די געשיכטע פון א תימנ׳ער מיידעל. וואס גליטשט זיך אריין און ארויס פון געפענגניש. — זעקס רעוואלוציאנערקעס. פריץ, לערמאנטאוו און א העבר. אנטאלאגיע אין תפיסה

איך אין ארץ־ישראל, וואו עס געפינען זיך פערהעלטנישמעסיג מעהר מאָנאַסטיר־ען ווי אויף דער גאַנצער וועלט, וואו פרויען אַזוי גוט ווי מענער אָפּערען זיך פאַר רעליגיע און היילינטום, זענען אָבער אויך פאַרהאַן אַ סך פערברעכער און פאַלגליך רעפאָרם־אינסטיטוציעס און טורמעס, פאַר פרויען אַזוי גוט ווי פאַר מענער.

און אַזוי ווי די געאָגראַפיע און דער קלימאַט פון דעם ... איז אַנדערש און דער כאַראַקטער פון די ד... ... אַראַבער און די יודען איז אַנדערש ווי פון דעם אייראָפּעער, אַזוי זענען אויך די טורמעס, די פערברעכענס און די פערברעכער גאַנץ אַנדערע.

דאַכט זיך, אַ מזרח־לאַנד, וואו די בעציהונג צו דער פרוי איז כמעט דיזעלבע, ווי אין אַלטערטום, וואו זי איז פערדעכענט פאַר אַ טייל פון דעם מאַנס אייגענטום און פערמעגען, וואו זי טאָר זיך נישט ווייזען פאַר אַ פרעמדען מאַן, ווי זי דאַרף פערשלייערן דעם פנים ווען זי געהט אַרויס אין גאַס; פונדעסטוועגען אַרעסטירט מען דאַרטען פרויען און מען ברענגט זיי צום משפט און מען זעצט זיי אַריין אויף יאָהרען־לאַנג.

אַלע טורמעס ווערען זינט דער מלחמה פערוואַלטעט פון ענגלישע בעאַמטע, און אַנ׳אויפזעהער־ין איבער די פרויען־טורמעס איז אַ פרוי מיט אַ לאַנג־יעהריגער ערפאַהרונג, איינע אַ מיס ביקסאָן, און אין דער בעגלייטונג פון דער דאָזיגער מיס ביקסאָן האָב איך בעזוכט עטליכע פון די הויפּט־טורמעס פאַר פרויען דאָרטען.

— ווי קאָן מען אַנוועגדען אייראָפּעאישע מעטאָדען צו אַ מדבר־פאָלק? ווי קאָן מען קורירען אַ פרימיטיווע פרוי מיט פערפיינערטע געזעצען? — האָב איך איהר געפרעגט.

און זי האָט מיר פאָרגעלייגט אַ רייזע פון די גוט־בעוואוסטע מיטלען, וואָס מען געברויכט אין דער וועלט פון רעפאָרם און וואָהלטעטיגער אַרבייט:

— מיר פרובירען זיי אַרומריגלען מיט שעהנקייט און אויף אַזאַ אופן זיי דערהויבען פון דעם זומפּ, אין וועלכען זיי זענען געזונקען; מיר ווילען זייער גייסט דערגעהנטערען צו עהרליכקייט דורך מענשליכער בעהאַנדלונג און ראַפינירטער בעציהונג.

מיר זענען אַריינגעגאַנגען אין אַ גערטענדל, פערפלאַנצט מיט אַלער־ליי שעהנע בלומען און פערפלאַנצונגען, זי האָט מיר גלייך בעמערקט, אַז דאָס איז אַלץ די אַרבייט פון די אַרעסטירטע פרויען, און מיידלעך. דאָס הויז איז פון דעם אַלט־מאָדישען שניט, מיט אַ קילעכדיגען דאַך און שטיינערנע דילען, אַזוי ווי די מעהרסטע הייזער אין דעם אָריענט. ריין, ציכטיג, ליכטיג, אַנ׳אויפזעהערין, אַנ׳אַראַבישע פרוי, האָט אונז אויפגעעפענט דעם טויער.

אין אַ הינטערשטען צימער האָב איך דערזעהען אַ גרופּע מיידלעך און פרויען אָנגעטאָן אין לאַנגע, ווייסע, ציצענע קליידער, וועלכע זענען געזעסען אַרום אַ טיש און געניהט און געשטריקט.

זיי האָבען גלייך די אַרבייט אַוועקגעלייגט און אויפגעשטאַנען און געבליבען שטעהן ווי סאָלדאַטען, ביז מ׳האָט זיי געהייסען זיך זעצען.

— וואָס טוט דאָ דאָס יודישע מיידעל? זי איז דאָך נאָך גאָר אַ יונג קינד? — האָב איך געפרעגט.

זי האָט מיר אויסגעזעהען אַ יאָהר 14—15, אָבער פיזיש ענטוויקעלט ווי אַ פרוי.

— זי איז פון צפת, פון אַ זעהר פרומער פאַמיליע, אַ יונגערמאַן, אַ סך עלטער פון איהר אַפילו אַ קרוב פון דער משפחה, האָט איהר אנגערעדט הרים וגבעות, און זי האָט איהם געגלויבט, און ווען איהר קינד האָט געהאַלטען ביי געבוירען ווערען איז ער פערשוואונדען, די פאַמיליע האָט נישט געוואָלט פון איהר וויסען, און זי איז געבליבען אויפ׳ן גאַס. זי איז ווייט נישט קיין פערדאָרבענע און ווייט נישט קיין אומאָרענטליכע, נאָר ווען מיר ווייזען איהר נישט קיין וועג, וואו זי האָט זיך געקאָנט אויסבעהאַלטען פון דעם צאָרן פון דער גאַנצער סביבה, וואָלט פון איהר קיין גוטס נישט געוואָרען. דערווייל איז דאָס קינד אָפּגעגעבען געוואָרען אין אַנ׳אַנשטאַלט און זי געפינט זיך דאָ. מיר פרובירען דעם יונגענמאַן אויפזוכען, און ווען מיר וועלען איהם פאַקען, וועלען מיר איהם צווינגען מיט איהר חתונה האָבען. אין אַ קורצער צייט אַרום, ווען זי וועט זיך אַביסעל שטאַרקען און דער ענין וועט אַראָפּגעהן פון מאַרק, וועל איך פאַר איהר קריגען אַרבייט אין אַ יודישער הויז, טאָקע דאָ אין ירושלים. אויב מעגליך, ווייל וואָס

ווייטער פון דער היים אַלץ זיכערער איז פאַר איהר.

און דאָ שטעקט שוין אַביסעל אַריינט פסיכאָלאָגיע, וואָס האָט שוין דורכגעדרונגען דעם יודישען גייסט אויך — אַפילו פון דעם אייראָפּעאישען יודען.

ווען אַ מיידעל אָדער אַ פרוי פערזינדיגט זיך און דאָס געזעץ רעכענט זיך ווי בעהעריג אָפּ מיט איהר, ווערט ערשט דעמאָלט געשאַפען אַ פּראָבלעם. ווייל עס איז טיף איינגעגראָבען אין דער פסיכאָלאָגיע פון דעם מזרח־מענש ריינצוואַשען דעם נאָמען פון דער פאַמיליע, און פריהער אָדער שפּעטער וועט מען נקמה נעהמען פון דער דאָזיגער, וואָס האָט דעם נאָמען פון דער פאַמיליע בעשמוצט.

דאָס רוב איז דאָס די פליכט פון דעם עלטערען ברודער, און עס טרעפען פיל פאַלען, ווען אַ מיידעל אָדער אַ פּצרה־יראַטע פרוי וועט בעגעהן אַ פערברעכען און נאָכדעם ווי זי וועט שוין בעצאָהלען דערפאַר וועט זיך ערשט מיט איהר די פאַמיליע אָפּרעכענען. און אַפּרעכענען הייסט, אַז ביי דער ערשטער בעסטער געלעגענהייט, וועט איהר דער ברודער דערהרג׳ענען, און כל זמן זי לעבט, אויב אַפילו אין די פיר ווענד פון אַ געפענגניש, איז די פאַמיליע מלא רציחה אויף איהר און קוים־קוים וואָס זי דערלעבט אָפּצורעכענען זיך מיט דער זינדיגער.

און די יודען זענען אויך אַזוי — דאָס הייסט אין די עלטערע יודישע ישובים. מען איז נישט מוחל און מען איז נישט באַרמהערציג אין פאַלען פון אויסגעלאַסענקייט און מיאוס׳ער אויפפיהרונג.

— אָפט דאַרפען מיר מאָנאַטען־לאַנג שיקען דעטעקטיוס און פּאָליציאַנטען מיט די בעפרייטע אַרעסטאַנטקעס, כדי די פאַמיליעס זאָלען זיי גלייך נישט פטר׳ן. נאָר ווי מען קערט זיך אָפּ און מען לאָזט זיי אַליין, איז זייער לעבען נישט זיכער.

אָבער מיר קאָנען עס אויף אַזוי ווייט נישט קאָנטראָלירען, דאָס איז איבער אונזערע כוחות.

און אָט האָט מיר מיין בעגלייטערין אָנגעוויזען אויף איינער, אַנ׳אַראַבערין, וועלכע האָט געמאַכט אַ פערזוך צו טויטען איהר מאַן. פאַרוואָס? ווען מען האָט איהר חתונה געמאַכט פאַר איהם, איז זי געווען דרייצעהן יאָהר אַלט, און ער כמעט דריי מאָל אַזוי פיל, און ווען זי איז געקומען אַביסעל צום שכל און זיך געפינען אַ יונגערען געליבטען, האָט זי אויף אַ גאַנץ פשוט׳ען אופן פרובירט בעפרייט ווערען פון איהם. וואָס איז נאָך גליכער און גרינגער ווי אַריינשטעכען אַ מעסער אין זיין ביזוסט? עס קאָן הייסען, אַז אַ בעדואינער האָט עס געטון, אַז אַ שונא איז בעגאַנגען דעם מאָרד. אַ דאַגה אַנ׳ערמאָרדעטער קערפּער געפינען מדבר? נאָר עס איז איהר נישט איינגעגאַנגען. דער מאַן האָט איהר חושד געווען און געכאַפּט ביי דער האַנד און איהר אַריינגעזעצט.

לויט ... איהר אויסקוק, לויט דעם דריסטען אויסדרוק ... געזונדטען קערפּער, איז ביי מיר אויסגעקומען, אַז ביי דער ערשטער בעסטער געלעגענהייט וועט זי דורכפיהרען איהר פּלאַן.

די העכסטע שטראָף איז אַ 10—15 יאָהר, אין אָפט נאָך ווענינער, ווייל מען נעמט נישט אַזאַ טאַט צו ערנסט.

אין דער טורמע האָב איך בעמערקט אַנ׳עלטער־ע פרוי, אַ סודאַנערין. איהר פּנים איז איינגעגאַנגען בעציהרט מיט „טאַטו״, ווי דער מנהג איז ביי איינינע פון די אַראַבער פעלקער.

— זי איז דאָך שוין צו אַלט צו האָבען אַ יונגען געליבטען א. אַז. וו. — איז געווען מיין בעמערקונג.

— אָ, זי? — איז געקומען דער ענטפער — שוין דעם דריטען מאָל ווי זי איז ביי אונז אַ גאַסט. זי האָט שוין דורכגעפיהרט מעהר ווי הונדערט אומלעגאַלע אָפּעראַציעס צווישען די אַראַ־בער פרויען, לעצטענס איז זי געווען פראַנט־וואָרטליך פאַר דריי טויט־פאַלען צווישען איהרע פּאַציענטקעס.

איך האָב בעמערקט אַ יונגע, שלאַנקע, חנ׳־עוודיגע יודישע מיידעל, אַ תימנ׳ערין. די אויגען האָבען ביי איהר געפלישטשעט ווי פונקען פייער. דאָס געזיכט דאַר און סענסיטיוו און קלוג. זי איז געשטאַנען ביי אַ וועב מאַשין און געוועבט עפּעס אַ טעפּיך.

— ווער און וואָס איז זי?

— זי האָט גליטשיגע הענד, שוין דאָס פינפטע מאָל ווי זי זיצט דאָ. מיר לאָזען איהר אַרויס און פערזאָרגען איהר, אַז דעם נעקסטען מאָל וועט זי גרינג נישט אַפּשניידען. אין אַ טאָג אָדער צוויי אַרום מעלדעט די פּאָליציי ווייטער, אַז מען האָט איהר געכאַפּט ביי אַ גנבה, זי קאָן איהרע הענד נישט האַלטען שטיל.

אין דער טורמע האָבען זיך געפינען אין אָט דער צייט דריי־און־צוואַנציג אַרעסטאַנטקעס. האָב איך ערפאַהרען, אַז אַכט פון זיי זענען יודישע קינדער. דער דאָזיגער ציפער האָט מיך שרעקליך דערנערוויערט.

— וואו זענען די אַנדערע? — האָב איך געפרעגט.

און מען האָט מיך אַריינגעפיהרט אין אַ בעזונדער צימער, וואו עס זענען געזעסען זעקס מיידלעך אייראָפּעאישע, דאָס הייסט פון פּוילען, רוס־לאַנד, ליטע א. אַז. וו. און געליינט ביכלעך, אויפ׳ן טיש איז געלעגען אַ באַנד פּריץ, אַ באַנד לערמאָנ־טאָוו, אַ העברעאישע אַנטאָלאָגיע.

— ווער זיינען זיי און וואָס זענען זיי?

— פּאָליטישע פערברעכערינס.

נאָך מיינע בעזוכען אין איינינע פון די אינסטי־טוציעס, האָב איך געשטעלט די פראַגע: צי דער אַראַבער און די אַראַבערין ווילען אוועקגעהן פון אַזאַ גוטען מקום מנוחה. עסען און טרינקען פעהלט נישט; אַרבייטען אַרבייט מען זיך אויך נישט איבער און — מיט איין וואָרט — די אייראָפּעאישע מעטאָדען פון שאַפען שעהנע אומגעבונגען פאַר דעם פערברעכער פּאַליובעט זיי גאַנץ גוט.

איז אָבער דער ענטפער, אַז די ערנסטע שטראָף פאַר אַנ׳אַראַבער איז צו זיין איינגעשפּאַרט אין די אַמות. קיין זאַך דאַרף דער מדבר מענש נישט מעהר האָבען, ווי די פרייע לופט און די ווייטע שטרעקעס פון לאַנד.

ח. יאפע.

דער אינדיאנער בעצווינגט פייגעלע'ך

דער בעקאַנטער יודישער שריפטשטע־לער פון אַרגענטינע, יעקב באָטאָשאַנסקי, האָט אָנגעשריבען אַ קינסטלערישען ראָ־מאַן פון לעבען פון די שקלאַפען־הענדלער אין אַרגענטינע אונטערן נאָמען: בוענאָס איירעס. מיר ברענגען דאָ אַ קאַפּיטעל פון דעם אויסגעצייכנעטען ראָמאַן.

מרדכי גזלן האָט זיך לאַנג געמוטשעט מיט דער ביטערער פייגעלען. יאַשקע ליובימטשיק איז געווען צו איהר העפליך, האָט איהר געבראַכט שעה־נע זאַכען און זי האָט איהם נישט צוגעלאָזט צו זיך און פסדר געדראָהט, ער האָט צו איהר גע־בראַכט אַנדערע יונגעלייט. יונגע, שעהנע, אַלע האָבען זיך געפרובט מיט גוטען, מיט בייזען און זי האָט געדראַפּעט די אויגען, ווי אַ קאַץ, אַז עמי־צער איז געוואָרען אַביסעל פרעכער צו איהר. זיי האָבען געפרובט אַפילו איהר סטראַשען אויך. די אַלטע גזלנ׳טע האָט איהר געזאָגט:

— נאַרעלע, זיי גוט מיט די יונגעלייט, זיי זענען דאָך טייערע יונגעלייט, באַלעבאַטישע... און אַז דו וועסט נישט גוט זיין צו זיי, וועט דאָך דיר ערגער זיין... גאָדענק! ערגער זיין...

און פייגעלע האָט זיך געהאַלטען מיט די ציין און די נעגעל, מרדכי האָט זיך געהאַלטען אין איין בעראַטען מיט׳ן ווייב און מיט יאַשקע ליובימ־טשיק, און ענדליך האָט יאַשקע גע׳פּסק׳ענט:

— דאָס בעסטע עפּעלע עסט אויף דער חזיר. נישטאָ קיין אַנדער עצה, מען דאַרף ברענגען דעם טיגער. זיי האָבען זיך אַלע אַביסעל געשראָקען. נאָר גלאַטיג איז קיינמאָל נישט צוגעגאַנגען, ווען דער טיגער האָט פערגוואַלטיגט אַ פרוי. זיי האָבען זיך אַ גאַנצען טאָג מיט פייגעלען געקריגט. זי איז געזעגט. האָט זי שוין נישט געגעסען און איז אָפּ־געשוואַכט געוואָרען, אין דער טיי האָט מען איהר ווידער אַריינגעלייגט אַ פּראָשעק און זי איז נאָך אַמאָל שטאַרק הייזעריג געוואָרען. שרייען האָט זי נישט געקענט. מען האָט קוים געהערט, וואָס נאָך זי האָט גערעדט. זי האָט זיך אַליין געפיינינט, זיך געביסען, זיך געריסען שטיקער פון די נעגעל מיט די ציינער און האָט אַביסעל זיך פערלוירען, נישט געדענקט איינגאַנצען, וואָס מיט איהר איז, און שפּעט ביי־נאַכט איז צו איהר אין צימער אַריין דער טיגער...

דאָס איז געווען אַ מוראַדיגער אינדיאַנער, אַ לאַנגער, אַ דיקער, מיט האָר ווי שטשעטשינעס, גיט אַ שוואַרץ פּנים ווי קאַווע. ליפּען האָט ער געהאַט גראָבע, ווי געשוואָלענע, איין אויג האָט ביי איהם געבורענט און דאָס צווייטע איז געווען אַרויסגעסטאַרטשעט, אַ געשוואָלענעם און פערלאָפענעם מיט בלוט, דאָס דאָזיגע בלינדע אויג, האָט נאָך אויסגעזעהען שרעקליכער, ווי דאָס זע־הענדיגע. הענד האָט ער געהאַט ווי גרויסע לאַ־פּעס און די פינגער האָבען זיך ביי איהם געבויגען, אַזוי ווי די נעגעל ביי אַ חיה, אַז פייגעלע האָט איהם דערזעהען, האָט זי אַרויסגעלאָזט אַ מוראַ־דיגען קוויטש. אַזאַ קוויטש לאָזט מען אַרויס, ווען מען דערזעהט נעבען זיך אַ לייב. אָבער קיינער האָט דעם קוויטש נישט געהערט. דאָס קול האָט איהר נישט געדינט...

דער טיגער האָט זיך אַ פּאָר מאָל אַרומגע־דרעהט איבער דעם צימער און מיט פייגלען האָט דאָס אין בעט געוואָרפען. די ציין אין מויל האָבען איהר געקלונגען... זי האָט שוין קיין געדאַנק נישט געהאַט און נאָר געמאַכט: „ברררר.... בררררר״...

דער טיגער האָט זיך אַנידערגעזעצט נעבען איהר אויף דעם בעט. עס האָט איהר געגעבען אַ זעץ אַרויס אַ קאַלטער שווייס און זי האָט זיך אינסטינקטיוו פון בעט אַראָפּגעוואָרפען.... ער האָט זי אויפגעהויבען און אַנידערגעלייגט אויפ׳ן בעט, זי איז אַ רגע געלעגען רוהיג... זי האָט גאָר־נישט געפיהלט. אַלץ אין איהר איז אָפּגעשטאָרבען, באַלד אָבער האָט זי זיך דערפיהלט און עס האָט נאָך אַמאָל גענומען וואַרפען מיט איהר. זי איז ווידער אַראָפּגעפאַלען. האָט ער זי נאָך אַמאָל אויפגעהויבען און דאָס מאָל האָט ער זי שוין נישט אָפּגע־לאָזט, ער האָט זי צוגעהאַלטען מיט איין לאַפּע, יעדער צוריהר זייגער האָט אין איהר אַריינגע־דרינגט אַ גרוילענדיגע קעלט. ס׳האָט געוואָרפען מיט איהר און געמאַכט ברר... ברדר.... ער האָט זי געגלעט, ביי די הענד, ביים פּנים... ער איז געוואָרען אַנגעצונדען, מיט איהם אַליין האָט דאָס אויך אַבי־סעל גענומען וואַרפען.... ער האָט זי שטאַרקער גע־גלעט, איהר האָט זיך געדוכט, אַז אָט, אָט, וועט ער אַריינשטעקען אין איהר פּנים די נעגעל און עס וועט טריפען בלוט.... ניין! קיין בלוט וועט נישט טריפען, עס איז פערגליווערט... זי האָט זיך אַביסעל צוזאַמענגענומען און קוים אַרויסגע־ווינט צוויי ווערטער:

— וואָס ווילט איהר?

זי האָט דאָס געפרעגט אויף יודיש, ... רומעניש, אויף פראַנצויזיש. ער האָט געוויזען מיט די הענד, אַז ער פערשטעהט נישט, זי האָט זיך פלוצים געגעבען אַ וואַרף אַראָפּ פון בעט און גענומען לויפען. זי איז אַרויס אין צווייטען צימער.

לייכט ווי אַ קאַץ האָט ער איהר געגעבען אַ לויף נאָך און געכאַפּט. ער האָט זי אַריינגעבראַכט צוריק אין צימער אַריין און זי אַריינגעלעגט אין בעט. זי האָט זיך אַזוי געוואָרפען מיט די הענד און פיס... ער האָט איהר לייכט פערהאַלטען מיט איין לאַפּע ביידע הענד, זי האָט זיך געפיהלט ווי אין אייזערנע צוואַנגען. מיט דעם עלענבויגען האָט ער איהר צו־געקוועטשט די פיס. מיט די ציינער האָט זי צו איהם נישט געקאָנט גרייכען. און ער האָט זי געגלעט דאָ די האָר, דאָ די באַקען...

ער האָט זי געגלעט אַזוי ווי אַ הונט אַ האָז.. זי האָט הייזעריג געקרעכצט, פון מויל האָט איהר געזעצט אַ שוים. ער האָט זיך איהר אָנגעבויגען קושען. פון זיין מויל האָט געזעצט אַ היץ, ווי פון אַ קאַלעכאויווען.... ער האָט איהר געקושט גלייך אין מויל אַריין... זי האָט איהם געפּרובט בייסען. זי האָט איהם אָנגעכאַפּט ביי אַ ליפּ און דערפיהלט בלוט. ער האָט נאָך געהאַט אַ פרייע האַנד און ער האָט איהר אַוועקגעריסען דאָס מויל פון זיינע ליפּען און דערפיהלט אַ שטאַרקען וועהטאָג אין דער אונטערשטער ליפּ. זי האָט איהם אָפּגעביסען אַ שטיקעל.... דאָס האָט איהם נאָך ווילדער געמאַכט און מיט די צובלוטיגטע ליפּען האָט ער זי גע־כאַפּט קושען. ער האָט איהר מיט די ליפּען גע־האַלטען פעסט פערמאַכט דאָס מויל. זי האָט גע־פיהלט, אַז זי ווערט דערשטיקט. זי האָט שטאַרק געבלאָזען מיט די נאָזלעכער און געוואָלט צו כאַ־פּען אַביסעל לופט. קיין קלאָרען געדאַנק האָט זי שוין נישט געהאַט. זי איז געווען אין צוגליהט שטיק פערצווייפלונג. זי האָט געפּרובט כסדר־דעהען די הענד, די פיס, עס איז אָבער געווען איבער איהרע כוחות. האָט זי זיך גענומען וואַרפען אין צאַפּלען, געוואָלט אַנכאַפּען עפּעס מיט די ציינער.. אַ פּאָר מאָל האָט זי אָנגעכאַפּט ביי אַ באַק און ער האָט אַ ביים געטון פאַר וועהטאָג און שטאַרקער גענומען זי צוימען. ער איז געווען ווי אַ פולשטענ־דיגע חיה, ער האָט מיט די פיס סונקט אַזוי בעוועגט, ווי מיט די הענד, ער האָט אַרויפגעשטעלט אויף איהרע הענד אַ קניע. איהרע ביינדלעך האָבען אַ טרעשטשע געטון. די הענד זענען איהם ביידע פריי געוואָרען און ער האָט זי גענומען גלעטען מיט ביידע הענד, און קושען האָט ער זי איצטער אויך לייכטער געקענט. און האָט זי גע־וואָלט בייסען, האָט ער איהר מיט ביידע הענד דאָס מויל צוגעמען. ביי יעדען קוש האָט ער אַ־רויסגעלאָזט אַ ברום, און געקוקט אויף איהר, האָט ער מיט׳ן בריענענדיגען אויג אין מיט דער בעלמע און פון זיין קוקען אַליין האָט מיט איהר גע־וואָרפען. ער האָט זיך אַרומגעווישט דאָס פּנים פון בלוט, אָבער דאָס בלוט האָט ווייטער געגלאָ־סען. אַ רגע האָט ער זי אָפּגעלאָזט איינגאַנצען, אויף צו כאַפּען אָטעם, האָט זי זיך אַראָפּגע־וואָרפען פון בעט און האָט גענומען לויפען. ער האָט זי געלאָזט אַביסעל לויפען. דאָס צימער איז געווען פערמאַכט. זי האָט געכאַפּט אַ קרוג אין איהם געוואָרפען. ער האָט זיך אָנגעבויגען און דער קרוג איז געפאַלען אויף דער ערד. ער האָט אַ שרעקליכען טראַסק געטון....

(סוף מאָרגען).

נייע גרויסע קוילען-רייכטימער ענטדעקט אין סיביר

אַ ספּעציעלע אויספאָרשונג פון דער מזרח־אָפּטיילונג פון דעם קוילען־טרעסט האָט ענטדעקט נייע, ריזיגע אוצרות פון קוילען אין סיביר, נישט ווייט פון דער שטאָט נאָוואָ־סיבירסק. די ענטדעקטע קוילען זענען פון אַ הויכער קוואַליטעט און גע־פינען זיך אין אַ זעהר גינסטיגער פּאָזיציע, די זע־נען נישט טיף, נאָר גאַנץ נאָהענט צו דער אויבער־פלאַך, אַזוי אַז מען וועט פערהעלטנישמעסיג לייכט קאָנען בויען שאַכטען (מינען) און פונקט אַזוי לייכט קאָנען אַרויסבעקומען דעם אַזוי וויכטיגען הייץ־מאַטעריאַל. די אויסגעפאָרשטע פּלעצער אַליין זאַ־געןצו אַ קוילען־רעזערוו פון 117 מיליאָן טאָן. אין די באַך, נישט אויסגעפאָרשטע געגענטען אַרום דערוואַרט מען צו געפינען נייע גרויסע קוילען־מאַסען. מען דערוואַרט, אַז ווען די בעאַרבייטונג פון די קוילען־פעלדער וועט געהעריג אַוועקגעשטעלט ווערען, וועט מען יעהרליך קאָנען אַרויסקריגען אַרום 2 מיליאָן טאָן קוילען פון אַ שאַכט. די אינ־דוסטריע פון סיביר וועט אַ דאַנק אָט דער ענטדעקונג קריגען גאָר נייע מעגליכקייטען פון ענטוויקלונג.

גרויסע אויטאמאביל-פאבריק אין סאוויעט-רוסלאנד

אין ניזשני־נאָווגאָראָד, דעם גרויסען צענ־טער, וואָס געפינט זיך אין סאַמע האַרצען פון דער סאָוויעטישער לאַנדווירטשאַפט און האַנדעלס־פער־קעהר, וואָס איז אַ מין פערבינדונג צווישען דער אייראָפּעאישער און אַזיאַטישער רוסלאַנד, ווערט איצט פערענדיגט אַנ׳אויטאָמאָביל־פאַבריק — אויפ׳ן סאָוויעטישען לשון: אַנ׳אויטאָ־גיגאַנט. די פאַבריק זאָל פערטיג ווערען און אָנהויבען צושטעלען אייגענע סאָוויעטישע אויטאָמאָבילען אויף אַ גרויסען מאַסשטאַב. צוזאַמען מיט דעם נאָר־וואָס פער־ענדיגטען אַמאָ־אַק־זאַוואָד אין מאָסקווע וועט דער ניזשני־נאָוואָגראָדער אויטאָ־זאַוואָד בעדייטען אַ ריזיגען שריט פאָראויס אין הלכות פערבעסערטער און פערשנעלערטער קאָמוניקאַציע.

לאָדז, 22 נאָוועמבער 9131

„נייער פאָלקסבלאַט"

לאָדז 22 נאָוועמבער 1931

די יוגענד ווערט פערסמ'ט

די טרויעריגע געשעהענישען, וואָס מיר האָבען אַקאָרשט איבערגעלעבט אין מעהרערע שטעט אין פּוילען בכלל און אין ווילנע בפרט, זענען אַזוי שרעקליך, אַז אויב זיי זאָלען זיך אַפילו שוין מעהר נישט איבערחזרן, וועלען די רעזולטאַטען זיך נאָך לאַנג, לאַנג לאָזען פיהלען. איך וויל דאָ נישט רעדען וועגען די בלוטיגע קערפּערליכע-קרבנות, אויך נישט וועגען די מאַטעריעלע היזקות, וואָס די אַנטיסעמיטישע „עקסצעסען" (איידעל געזאָגט) האָבען מיט זיך געבּראַכט; איך וויל איצט אויך נישט רעדען וועגען דעם, אַז ביי אַנ'אַנדער'ער מעהר ווייטזעהנדיגער פּאָליטיק פון דער אָרטיגער מאַכט, וואָלט מען געוויס געקענט פערהיטען און פערמיידען פיל אומגליקען און קרבנות, וואָס די ווילדע אַרויסטרעטונגען פון דער אַקאַדעמישער יוגענט און דעם שטאָטישען גאַסען-המון האָבען אַרויסגערופען, איך וויל זיך דאָ מעהר נישט אָפּשטעלען אויף דעם מאָראַלישען שאָדען, וואָס אָט די אַלע איבערלעבונגען האָבען נאָך זיך געלאָזען, און וואָס זיין גרייס לאָזט זיך גאָרנישט גענוי אָפּשאַצען.

דער טיפער טראַגיזם פון די לעצטע געשעהענישען ליגט אין דעם, וואָס די איניציאַטיווע פון די „גאַסען-אומרוהען", פון די ווילדע מעשים איז געקומען נישט פון אומפערענטוואָרטליכע פּעריפערישע גאַסען-יונגען, נאָר פון דער שטודירענדיגער יוגענט; די פויסטהעלדען פון אָט די גאַסען-טראַגעדיעס געהערען צו דער אַקאַדעמישער יוגענט, צו די וואָס לערנען זיך אין די הויכשולען און אויך אין די מיטעלשולען, — צו דער יוגענט, וואָס לויט איהר נאַטור דאַרף זי זיין אידעאַליסטיש געשטימט און בעגייסטערט מיט הויכע הומאַניטאַרע אידעאַלען.

מיר זענען געוואוינט צו מיינען, אַז נאָר דאָס לעבען מיט זיין וואָכעדיגקייט, מיט זיין איביגען קאַמף פאַר'ן מאַטעריעלען קיום, דאָס וואָכעדיגע לעבען מיט זיינע טאָגטעגליכע קאָנקורענץ-אינטערעסען מאַכט קאַליע דעם מענשען, מאַכט איהם מעהר מאַטעריאַליסטיש און עגאָאיסטיש געשטימט און דריקט איהם צו פערגעסען אַן די אידעאַלען, אין וועלכע ער האָט אַמאָל אין דער יוגענט געגלויבט, פאַר וועלכע ער איז גרייט געווען צו ברענגען קרבנות. אַלזאָ די יוגענט איז בדרך הטבע אפשר נישט גענוג „פּראַקטיש", אָבער אַלע מאָל אידעאַליסטיש, און אין דעם איז בעהאַלטען איהר חן, וואָס ווערט בעזונגען פון די גרעסטע פּאָעטען פון אַלע פעלקער, בתוכם פון דעם פּוילישען געניאַלען דיכטער מיצקעוויטש אין זיין אָדע „צו דער יוגענט".

ווי ווייט אָפּגעשטאַנען פון די אַמאָליגע אידעאַלען איז אָבער אַ טייל פון דער איצטיגער יוגענט אין דער אומאָפּהענגיגער פּוילישער רעפּובליק, וואָס לערנט זיך אין די מלוכה'שע שולען, וועלכע ווערען אויסגעהאַלטען אויף די שווערע פערהאָרעוועטע גראָשענס פון די ברייטע פאָלקס-מאַסען!

געוויס איז דאָ שולדיג די פּרעסע פונ'ם בעשטימטען לאַגער, וואָס פּרעדיגט טאָג איין טאָג אויס מענשען-שנאה און ווירקט אויף די נידריגסטע אינסטינקטען פון די מאַסען. אָבער פאַרוואָס ווירקען אויף דער שטודירענדיגער יוגענט גראָד אָט די העצערישע פּרעסע און געוויסענלאָזע פּאָליטישע אַגיטאַטאָרען, און נישט די בעסערע פּוילישע ליטעראַטור?

אין דעם איז שולדיג — לויט מיין טיפסטער איבערצייגונג — קודם כל די שול, אָנהייבענדיג פון דער פאָלקסשול און אויסגעלאָזט מיט די גימנאַזיעס. אַריינטרעטענדיג אין דער אַקאַדעמיע, קומט שוין אַ גרויסער טייל פון דער פּוילישער יוגענט פערסמט מיט אַ היציגען שאָוויניזם, מיט'ן מענשען-פיינדליכען אַנטיסעמיטיזם. ס'איז דאָך כאַראַקטעריסטיש, אַז דער עיקר'דיגער קאָנטינגענט אַנטיילנעמער אין די אַנטיסעמיטישע עקסצעסען זענען די סטודענטען—קאַנדידאַטען פון די ערשטע קורסען. אונטער דער מאַסקע פון „פּאַטריאָטיזם", „נאַציאָנאַליזם" און „מיליטערישער צוגרייטונג" ווערט אין דער פּוילישער יוגענט דירעקט איינגעאימפּט דער גיפט פון אַנטיסעמיטיזם, און אַלענפאַלס ווערט גאָרנישט געטאָן, כּדי אָפּצושוואַכען דעם דאָזיגען גיפט, וואָס דאָס קינד ברענגט פון דער היים און פון גאַס. די אָפיציעלע פּוילישע שול גיט נישט די בעדינגונגען, וואָס זאָלען אויסאַרבייטען אין דער פּסיכיק פון דער יוגענט שוץ-שטאָפען, געגענגיפטען געגען דער שעדליכער ווירקונג פון די „באַקטעריעס" פון זאָאָלאָגישען נאַציאָנאַליזם און אַנטיסעמיטישע העצעס.

אַ בולטער בעווייז פון דער שעדליכקייט פון די ריכטונגען, וואָס הערשען אין די פּוילישע שולען, זענען נישט נאָר די דאָ נישט לאַנג פאָרגעקומענע עקסצעסען אין די גאַסען פון ווילנע און אַנדערע שטעט פון פּוילען. שרעקליך איז וואָס די שטימונג, וואָס די דאָזיגע עקסצעסען האָבען אַרויסגערופען, איז קלעפּיק, ווי יעדע פּסיכישע מגפה. די דורכגעהער אויף די ווילנער גאַסען האָבען געקענט בעגעגענען גרופּעס אַפילו פון קליינע קינדער, פון די ערשטע קלאַסען פון דער פאָלקסשול, וואָס האָבען געשריגען „שלאָגט יודען!", אפשר אַליין נישט פערשטעהענדיג דעם שרעקליכען זין פון די דאָזיגע ווערטער.

נישט איינער פון די עהרליכע פּוילישע פּובליציסטען האָט אָנערקענט, אַז אין דער אָפיציעלער פּוילישער שול איז נישט אַלץ אין אָרדנונג, און אַז די דערציהונג דאָ שטעהט ווייט נישט אויף דער געוואונשענער מאָראַלישער הויך, כּדי צו פערהיטען, אַז די טרויעריגע געשעהענישען זאָלען זיך שוין מעהר גאָרנישט קענען איבערחזרן, אַז ס'זאָל אַריינגעבראַכט ווערען אַ מעהר הומאַנער גייסט אין די שולען — אָנהייבענדיג פון די פאָלקסשולען און אויסגעלאָזען מיט די הויכשולען — מוז בעזייטיגט ווערען אַלץ, וואָס קען אויפוועקען און ענטוויקלען אין דער יוגענט געפיהלען פון שאָוויניזם, מענשען-שנאה און אַנטיסעמיטיזם. נישט ווילענדיג קומט דאָ אויפ'ן געדאַנק די בעציהונג פון דער שולמאַכט צו די יודישע שולען. מען פערמאַכט אַ לעהרער-סעמינאַר צוליב דעם, וואָס די דאָזיגע אינסטיטוציע דערציהט איהרע תלמידים כלומרשט נישט אין אַ גענוג מאָראַלישען גייסט. מען גיט נישט קיין קוואַליפיקאַציעס לעהרער, וואָס האָבען שוין אַ 20-יאָהריגע פּעדאַגאָגישע פּראַקטיק. מען דערלויבט נישט צו לערנען אין אַ יודישער פאָלקסשול לעהרער, וואָס האָבען קיין שום שייכות נישט צו וועלכער ס'איז פּאָליטיק און זענען איבערגעגעבען בלויז זייער פּעדאַגאָגישע אַרבייט — און אַלץ כלומרשט צוליב „מאָראַל".

מיר האָבען אַלע מאָל געזאָגט, אַז פון די יודישע שולען ווערען אַרויסגעלאָזען פיל בעסערע בירגער, ווי די וואָס ווערען דערצויגען דורך די פּעדאַגאָגען פון ענדעקישען לאַגער, וועלכע העצען און ציהען שנאה צווישען די מיטבירגער און ברענגען אַנ'אומגעהייער גרויסען שאָדען דער פּוילישער מלוכה.

ווען די שולמאַכט זאָל האָבען אויגען, וואָלט זי פערשטאַנען דעם צוזאַמענהאַנג צווישען איהר ביזאַיצטיגער בעציהונג צו אונזער יודישען שול-וועזען און צווישען די רעזולטאַטען פון איהר אַלגעמיינער פּאָליטיק, וואָס האָבען זיך איצטער אַזוי בולט ענטפּלעקט אויף די ווילנער גאַסען...

ד"ר צ. שאָבאַר.

באַנקראָט פון דער „יודישער אידעע"

ענדעקיש בלאַט טרייסט זיך מיט'ן וואוקס פון פּאָליטישען און עקאָנאָמישען שאָוויניזם אין דער וועלט

נישט אומזיסט זאָגט מען, אַז ווען די יודען וואָלטען פערשוואונדען פון דער וועלט, וואָלטען זיי די אַנטיסעמיטען אויסגעטראַכט, ווייל עלענד און פּוסט וואָלט געווען דאָס לעבען פון אַ נאָוואָ-משינסקין אָהן יודען. עס איז שוין אין די גאַסען געוואָרען שטילער, די סטודענטען קעהרען זיך אום צום לערנען, די געמיטער בערוהיגען זיך, אָבער רוהען קאָן נישט דער גייסט פון דער „גאַזעטאַ וואַרשאַווסקאַ" און פונקט ווי אין די סאַמע הייסע טעג פון די סטודענטישע גבורות, ווען מען האָט אָדער געמוזט בערעכטיגען דאָס שפּאַלטען דעם אָדער יענעם קאָפּ, אָדער געבען דירעקטיוועס פאַר דער נאָהענטסטער העלדישער אונטערנעהמונג, פערנעמט זיך די צייטונג יעדען טאָג מיט דער יודישער פראַגע, וועלכער עס ווערט געווידמעט דאָס כבוד'דיגע אָרט פון אַ לייט-אַרטיקעל. אמת, די אַרטיקלען טראָגען נישט דעם בולט'ען העק-כאַראַקטער. זיי זענען שוין איצט בעאַרבעט מיט טעאָריע און פילאָזאָפיע פון אַנטיסעמיטיזם.

אין די לעצטע צוויי לייט-אַרטיקלען פיהרט דורך די צייטונג דעם געדאַנק, אַז די „יודישע אידעע" האָט באַנקראָטירט. וואָס איז דאָס אַזוינס די יודישע אידעע? דאָס איז די אידעע פון פרידליכען צוזאַמענלעבען פון די פעלקער. און אַזוי ווי דער אינטערנאַציאָנאַליזם געהט אונטער, וועלען די יודען אין זייערע ווייטאָגען שוין נישט קאָנען אַפּעלירען צו דער וועלט, נאָר זיי וועלען בלייבען אַליין, דער „כאָר", ווי עס דריקט זיך אויס די צייטונג, וועט פערוואַנדעלט ווערען אין אַ „דיאַלאָג".

די פּאָליטיק, אויב מען קאָן זיך אַזוי אויסדריקען, פון די יודען איז בעשטאַנען אין דעם — שרייבט דאָס בלאַט, — וואָס זייערע צענטראַלע אינסטיטוציעס האָבען אין די בעציהונגען מיט די באַזונדערע לענדער געוואָרפען אויף דער וואָג-שאָל די איינפלוסען און די מיטלען פון גאַנצען יודענטום. דער בעסטער ביישפּיל פון אָט דער פּאָליטיק זענען געווען די מינדערהייטס-טראַקטאַטען, וועלכע זענען אויסגעאַרבייט געוואָרען אויף דער פאָדערונג און ביים אָנטייל פון די יודען.

„אָבער אין לעבען און אין דענקען פון די פעלקער זענען פאָרגעקומען בעדייטענדע ענדערונגען. נעבען דער ענטוויקלונג פון פּאָליטישען נאַציאָנאַליזם געהט די ענטוויקלונג פון עקאָנאָמישען נאַציאָנאַליזם. די אידעאָלאָגיע פון ניינצעהנטען יאָהרהונדערט פערשווינדט. די לענדער פערשליסען זיך עקאָנאָמיש. אין רעזולטאַט פון די דאָזיגע ענדערונגען ענדערט זיך די לאַגע פון די יודען און זייער מעגליכקייט צו ווירקען אויפ'ן גאַנג פון די געשעהענישען און אויף דער פּאָליטיק פון די מלוכות. פערשידענע אינטערנאַציאָנאַלע אינסטיטוציעס וועלכע זענען געווען פאַר די יודען אַ בעקוועמער באָדען פאַר זייער טעטיגקייט, פערלירען זייער ביזאַיצטיגע בעדייטונג און זייערע ביזאַיצטיגע השפּעות.

„פון דעם אַלעמען איז געדרונגען, אַז עס דערנעהנטערט זיך די צייט, ווען די יודען אין פּוילען וועלען נישט קאָנען מעהר האָפען אויף דער ווירקזאַמער מיטהילף פון די יודען פון דער גאַנצער וועלט. ווען עס וועט אויפהערען דאָס כאָר, וואָס רופט זיך איצט אָן ביי יעדער געלעגענהייט, ווען זיי וועלען זיין געצוואונגען צו אַ דיאַלאָג מיט די פאָרשטעהער פון די אינטערעסען פון דער מלוכה און פון פּוילישען פאָלק."

ביי דער ענדעציע איז דער ווילען דער פאָטער פון געדאַנק. דער ווילען איהרער איז, אַז דער שאָוויניזם און נאַציאָנאַליזם אין דער גאַנצער וועלט זאָלען בליהען און געדייהען. דער אידעאַל איז פאַר איהר די שוואַרצע בעוועגונג פון די היטלעריסטישע ברוינע העמדלעך, וועלכע טראָגט האַס צו דער גאַנצער וועלט און וואַרפט אָפּ יעדען געדאַנק וועגען פערברידערונג און פערשטענדיגונג פון די פעלקער. אָבער די ענדעציע טרייבט שטאַרק איבער דעם פערנעם און די השפּעה פון די דאָזיגע בעוועגונגען. די „יודישע אידעע" האָט ווייט נישט באַנקראָטירט. פונקט פערקעהרט, די וועלט מאַטערט זיך, זוכענדיג די אופנים, אין וועלכע די אידעע זאָל קאָנען פערקערפּערט ווערען.

נאָר לאָמיר אַפילו אָננעהמען, אַז די יודען וועט אויסקומען צו פיהרען אין פּוילען „אַ דיאַלאָג" מיט די פאָרשטעהער פון דער פּוילישער געזעלשאַפט. אַגב דאַרף בעמערקט ווערען, אַז די שטרעבונג פון דער יודישער געזעלשאַפט אין פּוילען איז צו פיהרען דווקא דיאַלאָגען און נישט זינגען אין כאָרען.

דאַן איז דאָך נאָך אַ גרויסע פראַגע, צי דער פּאַרטנער, מיט וועלכען עס וועט אויסקומען צו רעדען, וועט זיין די ענדעציע. לויט די סוקצעסען, וואָס זי האָט געהאַט ביי די לעצטע עקסצעסען, קאָן מען דרינגען, אַז איהר פּאָליטישע ראָל אין פּוילען איז אָפּגעשפּילט אויף גאָר אַ לאַנגע צייט.

—=:XX:=—

וואָס האָט מען אַל־זאַ דערגרייכט?

אַ קורצער סך הכל פון די עקסצעסען

די אונרוהען אויף די הויכשולען האָבען זיך פערענדיגט, די יוגענד איז נעכטען צוגעטרעטען צוריק צו לימודים. פיהרט דעריבער די סאַנאַציע-צייטונג „גאַזעטאַ פּאָלסקאַ" אונטער אַ סך הכל פון די געשעהענישען, וועלכע עס האָט אַרויסגערופען די דעמאַגאָגיע און דער יודען-האַס פון דער ענדעציע.

דער ענטגילטיגער בילאַנס פון די דאָזיגע רוהעלאָזע פּאַסירונגען, — שרייבט דאָס בלאַט, — לאָזט פאַר קיינעם נישט איבער קיין שום צווייפעל: די מאָראַלישע פערלוסטען זענען זעהר טיפע, די רעזולטאַטען — גאָרנישט. די אויטאָרען פון די עקסצעסען קאָנען זיך נישט בעריהמען, אַז זיי האָבען וואָס עס איז נישט דערגרייכט, מיט וואָס זיי זאָלען מאָטיווירען דעם צוריקקעהר צו די נאָרמאַלע לימודים. קיין איין יודישער אַקאַדעמיקער האָט נישט פערלאָזט די שטודיעס די הויכשול, קיין שום זאַך ווייזט אויך נישט אָן, אַז די יודען זאָלען אַנטלויפען פון די הויכשולען. און דאָ ליגט דאָך דער שווערפּונקט פון פּראָבלעם, וואָס וועט נישט געלאָזט ווערען דורך גאַסען-אַוואַנטורעס. אויב דער פּראָצענט פון דער יודישער אינטעליגענץ אין פּוילען איז אַזוי הויך לגבי דעם פּראָצענט פון דער פּוילישער אינטעליגענץ, שפּילט דאָ נישט אַזוי ווייט אַ ראָלע די פערמעגליכקייט פון דער יודישער געזעלשאַפט, ווי קודם כל די אויסגעהאַלטענע אַרבייטסזאַמקייט פון יודישען אַקאַדעמיקער, וועלכע איז דורכשניטליך בעדייטענד העכער פאַר דער אַרבייטזאַמקייט פון פּוילישען אַקאַדעמיקער. ס'איז אַלגעמיין בעקאַנט, אַז דער פּראָצענט פון דער פּוילישער יוגענד, וואָס טרעט אַריין אין די הויכשולען, איז צו קליין אין פערגלייך מיט דעם פּראָצענט פון די, וואָס ענדיגען די הויכשול. אָט דאָס איז דער באָדען פאַר איידעלער קאָנקורענץ. אָבער אין די עקסצעסען, וואָס זענען פאָרגעקומען, לאָזען זיך קודם כל במערקען די מאָראַלישע פערלוסטען, וועלכע זענען בעדייטענד טיפער, ווי עס קאָן זיך אויסראַכטען אַן'אויבערפלעכליכען באַאָבאַכטער.

אין די עקסצעסען ווערען אויסגעלאַדעוועט געוועהנליך די נידריגסטע אינסטינקטען פון המון, וועלכע די עפענטליכע מיינונג בעהאַנדעלט אַלס ערשיינונגען פון פערווילדערונג. צו די דאָזיגע ערשיינונגען דאַרפען צוגערעכענט ווערען די צום גליק נישט צאָהלרייכע פאַלען פון שלאָגען פרויען און יודישע קינדער דורך די פּוילישע אַקאַדעמיקער.

מען דאַרף האָפען, אַז ווען עס איז פאָריבער די ערשטע אויפרעגונג זענען די שולדיגע אין די דאָזיגע האַנדלונגען געוואָרען רויט פאַר שאַנדע.

די צייטונג פיהרט אויס, אַז שולדיג סוף כל סוף אין די עקסצעסען איז נישט די יוגענד. זי האָט אין דער זאַך געשפּילט בלויז די ראָלע פון אַ בלינדען ווערקצייג. די אמת'ע שולדיגע איז די ענדעציע, וועלכע האָט אויסגענוצט די העצע געגען די יודען און די יוגענד אַלס געווערקצייג פאַר דער העצע, כּדי צו ראַטעווען איהרע איינפלוסען, וועלכע ווערען מיט יעדען טאָג אַלץ קלענער. די פּאָליטיק פון דער ענדעציע, וועלכע שטאַמט פון דעמאַגאָגיע, האָט געפיהרט צו וואַהנזין. דער משפּט פון דער עלטערער געזעלשאַפט איז איינהייטליך. עס געהט איצט וועגען דעם משפּט פון דער יוגענד, וועלכע דאַרף פערשטעהן צו וואָסערע דעמאַגאָגישע צילען מען האָט זי אויסגענוצט.

—ΠΟΠ—

יודיש אויפ'ן ערשטען און ענגליש אויפ'ן צווייטען אָרט

צווישען די שפּראַכען, מיט וועלכע עס בענוצען זיך די יודען אויף דער גאַנצער וועלט

נ י ו־י אָ ר ק (יט"א) פון קאָמפּעטענטע וויסענשאַפטליכע קרייזען זענען דער יודישער טעלעגראַפען-אַגענטור צוגעשטעלט געוואָרען סטאַטיסטישע ציפערען וועגען איבּיגע שפּראַכען, מיט וועלכע יודען בענוצען זיך אויף דער גאַנצער וועלט.

פון דער דאָזיגער סטאַטיסטיק איז צו זעהען, אַז אויף דער וועלט לעבען העכער 15 מיליאָן יודען. אַנ'ערך 8 מיליאָן יודען בענוצען זיך מיט יודיש אַלס זייער מוטער-שפּראַך. דאָס צווייטע אָרט פערנעמט ענגליש. מיט דער דאָזיגער שפּראַך בענוצען זיך העכער 2 און אַ האַלב מיליאָן יודען.

מיט יאָהרען צוריק — אַנ'ערך אין 90-טער יאָהרען פון פאָריגען יאָהרהונדערט — האָט דאָס צווייטע אָרט נאָך יודיש פערנומען דייטש. היינט-צו-טאָג רעדען דייטש לערך אַ מיליאָן יודען. די צאָהל ענגליש-רעדענדע יודען האָט זיך אין משך פון די 25 יאָהר זייט 1875 ביז 1900 פערגרעסערט פון 100 טויזענד ביז אַ מיליאָן מיט 100 טויזענד, און זייט 1900 האָט זיך זייער צאָהל מעהר ווי פערדאָפּעלט. די טענדענצען פון ענגליש זענען צווישען דער יודישער בעפעלקערונג שטאַרק-עקספּאַנסיוו. דאָס ווערט קלאָר, ווען מען גיט זיך אָפּ אַ חשבון, אַז העכער 6 מיליאָן יודען לעבען אין אַנ'ענגליש-רעדענדער סביבה, וואָס עס קען, פערשטעהט זיך, נישט בלייבען אָהן השפּעה אויף די דאָזיגע יודען און קודם כל — אויף דעם אונטערוואַקסענדער יודישען דור אין די ענגלישפּרעכענדע לענדער.

אויף דער איינשרומפּונג פון דייטש אַלס אומגאַנגס-שפּראַך פון יודען האָט געהאַט אַ שטאַרקע השפּעה די ביי-געצייכענטע פּאָליטישע קאַרטע פון אייראָפּאַ אין רעזולטאַט פון דער מלחמה און דעם ווערסאַלער טראַקטאַט. די יודען, וואָס בעוואוינען די פון דייטשלאַנד און עסטרייך-אונגאַרן אָבגעטיילטע פּראָווינצען, געהען ביסלעכווייז אַריבער צו די לאַנד-שפּראַכען פון די לענדער, צו וועלכע די דאָזיגע פּראָווינצען זענען צוגעטיילט געוואָרען.

—:O:—

ניי ער פאלקסבלאט

דאס לאדזער לעבען

ניי ער פאלקסבלאט

זונטאג 22 יב כסלו תרצ"ב

נאוועמבער

זון-אויפגאנג 7.08
זון-אונטערגאנג 3.38

פון דער האנדעלס-געריכט

ווי מיר האבען שוין מיטגעטיילט, האט די פירמע „שטאנדארד" (גראבאווא 7[5) זיך געווענדעט צום געריכט מיט א ביטע וועגען א „באדזור".

אויף דער נעכטיגער זיצונג האט דאס האנדעלס-געריכט בעשלאסען אפצולעגען דעם טערמין אויפ'ן 24. נאוועמבער ד. י.

• • •

דעם 26. אויגוסט ד. י. האט דאס געריכט צום צווייטען מאל פערעפענטליכט אנ'אופאדלאשטש דער פירמע „א. ג. בארסט" אין זגערוש. דער טערמין פון צייטוו. פערעפענטליכען דעם אופאדלאשטש, איז בעשטימט געווא־ען אויפ'ן 7־טען יולי 1929. אויף דער נעכטיגער זיצונג איז בעטראכט געווארען די אפעלאציע פון אייניגע פון די הויפט־קרעדיטארען, פערלאנגענדיג צו ענדערען דעם טערמין פון צייטוו. פערעפענטליכען דעם אופאדלאשטש, דאס געריכט האט דעם ערשטען טערמין צוריקגעצויגען: די פירמע געפינט זיך ווייטער אין צושטאנד פון אופאדלאשטש.

לאדזער „ד"ר מעדיצין" מאכט אנ' „אפעראציע" אין קאטאוויץ

איצט וועט ער „פראקטיצירען" אין „יושב בסתר"...

(2) ווי מיר האבען שוין מיטגעטיילט, איז עהערגעכטען אין קאטאוויץ ארעסטירט געווארען א פערשוין, וואס האט זיך אנגעגעבען פאר'ן ד"ר טאדעאוש סאווינסקי.

ווי ס'שטעלט זיך ארויס, איז דער ארעסטירטער קיינמאל קיין דאקטאר נישט געווען. זיין ריכטיגער נאמען וולאדזשימיעזש קאפידלאווסקי, א לאדזער. ביי איהם האט מען נישט געפונען קיין דאקומענטען, א חוץ וויזיט קארטען מיט'ן נאמען ד"ר מעד. טאדעאוש סאווינסקי, פון דער ווייטערדיגער אויספארשונג שטעלט זיך ארויס, אז מיט עטליכע טעג צוריק האט ער פערקויפט פערשידענע חפצים און א מיליטער־אוניפארם. ער האט אויך דערצעהלט, אז ער איז געקומען קיין קאטאוויץ אויף א טעלעפאנישע איינלאדונג פון שטאטישען הויפט־דאקטאר מילי־מאווסקי, ווען ער דארף אסיסטירען ב ייא שווערע אפעראציע. פערשטעהט זיך, אז די גאנצע מעשה איז נישט געשטויגען און נישט געפלויגען.

קאפידלאווסקי האט אין יאהר 1914 געדינט אין לאדזער 31־טען פולק, וואו ער איז בעגאנגען א גאנצע רייהע גנבות און געפעלשט דאקומענטען, ער איז שוין געזעסען אין טורמע פאר גנבות און איינברעכען. קאפידלאווסקי איז איינגעזעצט געווארען אין תפיסה.

פירשטין דערשיסט איהר געליבטען, א לאדזער סוחר

ער איז געווען א גרוש, זי א גרושה, זיי האבען געלעבט צוזאמען. — די פירשטין חושד איהר געליבטען אין פערראט און איז איהם אויסגעשאסען 7 מאל

פרייטאג אינדערפריה האט די פירשטין ווארעניעצקא דערשאסען איהר געליבטען, דעם סוחר ברונא באי, א סוחר פון לאדז.

ברונא באי האט א געשעפט פון גומי־ארטיקלען אויף סענאטארסקע 31. ער איז געווען א גרוש. די פירשטין ווארעניעצקא איז געווען זיין געליבטע, פאריגע נאכט האט זי טאקע גענעכטיגט ביי איהם.

אינדערפריה איז באיס 11־יעהריגע טעכטערל אירענקא ווי אלע מאל, אוועק אין שול. באיס מוטער איז אוועק עפענען דאס געשעפט און אין דער וואוינונג איז געבליבען דער סוחר מיט זיין געליבטע.

צווישעןביידע איז פארגעקומען א שארפער ווערטער־אויסטויש. די פירשטין האט געמאכט דעם סוחר פארוואורפען פארוואס ער האלט נישט זיין צוזאג און האט נישט חתונה מיט איהר, דערויף האט איהר באי געענטפערט אין א קאטעגארישען טאן, אז ער וועט מיט איהר נישט חתונה האבען. דאן האט ווארעניעצקא ארויסגעכאפט א רעוואלווער און זיבען מאהל אויסגעשאסען צו איהר געליבטען. אלע קוילען האבען געטראפען און באי איז געבליבען ליגען א טויטער אויפ'ן ארט.

די פירשטין האט דאן טעלעפאנירט צו איהרס א פריינדין און האט איהר געהייסען קימען אין דער וואוינונג, ווייל זי האט נאר וואס דערשאסען באיען.

ווען די פריינדין איז אריינגעקומען, האט זי געטראפען ליגען דעם דערמארדעטען אין א קאלושע בלוט, און נעבען איהם איז געשטאנען די פירשטין פאר א שפיגעל און האט זיך געפידערט דאס פנים.

די פריינדין האט ארויסגערופען פאליציי און מען האט די מערדערין ארעסטירט.

דער דערמארדעטער האט זיך מיט אנדערטהאלבען יאהר צוריק צעשיידט מיט זיין פרוי. זי האט געגומען דאס יונגערע 6־יאהריגע קינד און אפגעפאהרען קיין לאדז. דאס עלטערע 11 יאהריגע קינד איז געבליבען ב"ם פאטער.

די מערדערין פירשטין ווארעניעצקא איז נאך יונג, זי איז אלט 25 יאהר. מיט עטליכע יאהר צוריק האט זי חתונה געהאט מיט'ן אינזשיניער יאן קארל טעפפער און האט געוואוינט מיט איהם אין גאליציע נעבען יאראסלאוו. זיי האבען נישט געלעבט צוזאמען, זי איז איהם נמאס געווארען. אזוי האט זי דערקלערט.

מיט עטליכע חדשים צוריק האט זי זיך אריינגעצויגען אין דער וואוינונג פון באי אויף סענאטארסקע 31. אויף דער פאדערונג פון דער הויז-אדמיניסטראציע האט זי זיך דארט איינגעמאלדען.

די מעדיציניש אונטערזוכונג האט פעסטגעשטעלט, אז די מערדערין האט געשאסען אין איהר געליבטען, ווען ער איז געשטאנען מיט דער פלייצע צו איהר און זיך אנגעטוהן, אלע קוילען זענען געלעגען אויף דער ערד.

ביי דער אויספארשונג האט זי זיך געווארפען אויפ'ן האלז פון איהר פריינדין און האט אזוי געזאגט:

– מער האב איך נישט געקענט אויסהאלטען זיין פערראט...

ער האט איהר צוגעזאגט חתונה צו האבען מיט איהר און צום סוף האט ער זי פערראטען מיט אנדערע פרויען.

קאראליצקי'ס פראצעס קומט פאר

אין יאנואר 1932 אין א געווענליכען געריכט

(א) אין צוזאמענהאנג דערמיט, וואס דער פראקוראר האט קאראליצקי'ס פראצעס איבערגעגעבען צו דער קאמפעטענץ פון א געווענליכען געריכט. ווערען דעם 23. ד. ח. אויסגעהערט ווערען דורך אויספארשונגס-ריכטער א גאנצע רייהע עדות, וועלכע זענען ביז-איצט אויסגעהערט געווארען דורך דער פאליציי-מאכט. דער אנגעקלאגטער קאראליצקי איז די טעג איבערגעפיהרט געווארען פון זיין קאמער אין אנ'אלגעמיינער קאמער. דער פראצעס וועט פארקומען אין מיטען יאנואר 1932.

ציוויל = געריכט איבערגעגעבען א פראצעס צו א שידס=געריכט

(–) לעפאלד, ברונא, אלפרעד, רודאלף, אווגוסטא הייזלער און עווגעניא צילקע האבען בשעתו געגרינדעט א פירמע „צעגעלניא טרעברנא– ברידער הויז"ער" מיט'ן ציל אויסצוארבייטען ציגעל.

איצט האט לעאפאלד אנגעקלאגט זיינע שותפים אין געריכט מאכענדיג זיי א רייהע פארווארפען בנוגע דעם פערוואלטען פון דער פירמע.

דער דאזיגער פראצעס איז בעטראכט געווארען אין דער ציוויל-אפטיילונג פון לאדזער קרייז-געריכט.

דאס געריכט האט בעשלאסען איבערצוגעבען דעם סכסוך צו בעטראכטען אין א שידס-געריכט און אלס ארביטארען בעשטימט: ד"ר ארמאנד אקערבערג און לעאן ספיראלסקי און אלס סופערביטער – אדוו. דאליך.

פאליציאנט פערמשפט געווארען צו 2 חדשים ארעסט

צוליב א „צושטרענגע אינטערווענץ"

(2) דעם 8 אקטאבער ב. י. איז צווישען הויז-בעזיצער פון גראבאווא 23 טעאדאר וועסאלאווסקי און דעם לאקאטאר יוזעף דזשונגיעל אויסגעבראכען א סכסוך די אנגעקומענע פאליציאנטען קאניארסקי און קובער האבען דעם צוזאמענגעלאפענעם עולם געגומען פונאנדערטרייבען מיט די שווערדען. שווערע וואונדען האבען דאן בעקומען: דזשענגיעל, לאכאווסקי, מאריא קאזעק. טעאפילא פאלאנאווסקא און יוזעף בשיביל.

נעכטען זענען ביידע פאליציאנטען געשטאנען פאר'ן געריכט. ס'זענען אויסגעהערט געווארען 37 עדות. דער עלטסטער פאליציאנט קאניארסקי איז פער'משפט געווארען אויף 2 חדשים ארעסט. דער צווייטער פאליציאנט קאבער איז צוליב מאנגעל אין בעווייזען בעפרייט געווארען.

פייערליכע א"י=אקאדעמיע אין פילהארמאניע

ווי עס איז געווען צו ערווארטען, האט די גרויסע ארץ־ישראל־אקאדעמיע, וואס ווערט איינגעארדענט דינסטאג, ד. 24. ה. ח. אין פילהארמאניע־זאל, ארויסגערופען א שטארקען אינטערעס אין אלע יודישע קרייזען בעזונדערס צוליב דער בעטייליגונג פון מיטגלידער פון ציוניסטישען אקציאנס־קאמיטעט, הויפט דירעקטאר פון דער קרן היסוד צענטראלע אין ירושלים ד"ר ארטור האנטקע, וועלכער קומט דינסטאג קיין לאדז. אויף דער אקאדעמיע וועט אויך ארויסטרעטען דער בעקאנטער ציוניסטישער טוער ד"ר מיכאל טרויב פון ארץ ישראל.

צו דער אקאדעמיע זענען איינגעלאדען געווארען דעלעגאציעס פון די פערשידענע ארגאניזאציעס יוגגענד־פערבאנדען מיט די פעהנער, קולטורעלע און געזעלשאפטליכע אינסטיטוציעס.

אויסצאהלען שטיצע פאר ארבייטסלאזע

דעם 23 טען נאוועמבער הייבט מען אן אויסצאהלען שטיצע פאר'ן חודש נאוועמבער פאר די ארבייטסלאזע, וועלכע האלטען אויס א פאמיליע און האבען זיך רעגיסטרירט פון 2 ביז'ן 9 נאוועמבער.

מאנטאג, דעם 23 נאוועמבער די אותיות:

A B C D E F G H Ch I J

דינסטאג, 24 נאוועמבער אותיות:

K L Ł M N O P

מיטוואך, 25 נאוועמבער אותיות:

R S T U W Z Ż

מאגיסטראט קעמפט געגען שקארלאטין

(2) דער מאגיסטראט האט אסיגנירט 1800 זל. פאר'ן קאמיטעט צו בעקעמפען שקארלאטינע.

די דאזיגע סומע איז בעשטימט אויף צו פיהרען די ווייטערדיגע אקציע פון איינשפריצען געגען שקארלאטינע ביז'ן 31 מערץ 1932.

די איינשפריצונגען ווערען געמאכט אומזיסט יעדען מיטוואך פון 10 ביז 11 פריה אין אלע שטאטישע סאניטארע אמטען.

ענדערונגען אין דער טראמוויי=קאמוניקאציע קיין טושין

(2) מארגען, מאנטאג, הויבט מען אן רעמאנטירען די בריק איבערן טייכעל „נער" ביי זשגאוו.

אין צוזאמענהאנג דערמיט, וועט דער טראמוואי קיין טושין קורסירען מיט אנ'איבערייס. די טראמוואיען, וואס קורסירען פון לאדז וועלען בלייבען שטיין ביי טייכעל און די פאסאזשירען וועלען ארויסשטייגען, און אריבערגעהען די בריק און אויף דער צווייטער זייט זיך אריינזעצען אין א טראמוויי, וואס וועט שטעהן אויף דער צווייטער זייט בריק און פון דארט אפפאהרען קיין טושין.

פון לאדז געהט אפ דער טראמוואי יעדע 15 מינוט און פון טייכעל „נער" קיין טושין – יעדע האלבע שעה.

ווידער א שטרייק אין שלעסער'ס= פאבריק אין אזארקאוו

(א) מיט עטליכע טעג צוריק, איז אין שלעסער'ס פאבריק אין אזארקאוו פערענדיגט געווארען א שטרייק און נעכטען האבען די ארבייטער שוין ווידער געווארפען די ארבייט. דאס איז געשעהן צוליב דעם, וואס די פירמע צאהלט די ארבייטער נישט אויס, לויט'ן לעצטען אפמאך.

דער לאדזער ארבייטס-אינספעקטאר וואיטקעוויטש האט אונטערגענומען אנ'אינטערווענץ ביי דער פאבריק-מאכט.

שנים אוחזין ב'קאמעניצע...

צאהלען די לאקאטארען דערוויי ל ביידע נישט קיין דירה=געלד — עדות ווערט ארעסטירט אין געריכט

(א) אנדזשע פיעטשאק וואוינט אין זובארד אויף דער קאלאנאווע גאס אין א שותפות-הויז. איין האלב הויז געהער צו שטיינקע'ן און ס'צווייטע האלבע הויז צו מאריא קאזלאווסקא. אזוי ווי שותפים רייסען זיך ארום, ווייסען די לאקאטארען נישט וועמען צו צאהלען דירה-געלד, און צאהלען דעריבער איגנאנצען נישט קיין דירה-געלד. שטייגקע האט דעריבער פערקלאגט דעם לאקאטאר פיעטשאק און דאס געריכט האט שטיינקע'ן צוגעמשפט א געוויסע סומע. ווען דער קאמארניק איז געקומען צו פיעטשאק'ן מאכען א ליציטאציע, האט זיך דער לעצטער געווארפען אויף די ווירטין, און זי בעלייגט מיט קלעפ.

נעכטען איז פארגעקומען דער פראצעס. אלע עדות האבען בעשטעטיגט דעם פאקט, א חוץ די שותף'טע מאריא קאזלאווסקא האט געזאגט, אז דער לאקאטאר איז א הויפט-ארענטליכער מענש, א שטילער, א גוטער צאהלער, אז ער האט נישט געשלאגען.

דער ריכטער האט צוליב פאלש עדות זאגען געהייסען די קאזלאווסקא ארעסטירען, פיעטשאק איז פערמשפט געווארען צו 2 חדשים ארעסט.

Prywatne POGOTOWIE LEKARSKIE

ZIELONA 6.

Telefon 12-333

tel. 12-333

tel. 12-333

ערטיילט דרינגענדע ערצטליכע הילף אין אלע פלוצימדיגע פארפאלען צו יעדער צייט בייטאג און ביינאכט ווי אויך אין אלע אקושעריע און גינעקאלאגישע הילף.

נייע פאלקס-שול

דער מאגיסטראט האט אבגעדינגען א הויז אויף בראבארא 10 אויף א פאלקס-שול.

אין קריזיס-צייט איז דאס אויך א „מסחר"

סוחר נעמט שטיצע פון ארבייטס-לאזע-פאנד

(ב) די פארוואלטונג פון ארבייטסלאזען-פאנד האט פעסטגעשטעלט, אז א רייכער פיעטריקאווער קוילען-סוחר אויגעניוש קרול איז רעגיסטרירט אין ארבייטסלאזען-פאנד און נעמט כסדר שטיצע. ער נעמט אויך שטיצע, וואס איז בעשטימט פאר די ארימסטע פיעטריקאווער איינוואוינער. קרול איז ארעסטירט געווארען.

מארגען ווערען בעפרייט

24 ארעסטירטע בעקער-ארבייטער

(2) די קלאסען-פאראיינען האבען זיך געווענדעט צום פאליציי-אינספעקטאר נעדזשעלסקי וועגען בעפרייען די ארעסטירטע 28 בעקער-ארבייטער בעת'ן שטרייק.

אין רעזולטאט פון דער אינטערווענץ וועלען מארגען מאנטאג בעפרייט ווערען 24 פון די ארעסטירטע און די איבריגע 4 ארעסטירטע וועלען זיצען ביז'ן פראצעס.

אפטייקען

היינטיגע נאכט-דיזשורען

יאנקעלעוויטש (אלטער מארק 9) שטעקעל (לימאנאווסקא 37) גליכאווסקי (נארוטאוויטשא 6), האמבירגער (גלובנא 50) פאוולאווסקי (פיעטריקאווער 307) פיאטרקאווסקי (פאמארסקא 91).

באהן-בעאמטער צושניטען אונטער א צוג

(2) אויף דער באהן-סטאציע אין זגערוש איז ארויסגעפאלען אונטער די רעדער פון א ווארשעווער צוג דער 59 יעהריגער באהן בעאמטער יאן מ לווארניאק, וועלכער איז צושניטען געווארען. ער איז אין א שעה נאכדעם געשטארבען.

בעגנבעט א קאנפעקציע-געשעפט

(א) אין י. סקאווראנסקי'ס קאנפעקציע-געשעפט (פילסודסקיעגא 13) האבען גנבים צוגענומען מענער-פאלטענס פאר 1300 זל.

אויסטערלישער מארד אין „קאכאנובקע"

משוגע'נער קריסט דערשטעכט א 17-יעהריגען יודישען בחור צום טויט

אין שפיטאל פאר גייסטיק-קראנקע אין „קאכאנאווקע" איז נעכטען פארגעקומען אן אויסטערלישער מארד, בעת וועלכען ס'איז עומגעברענגט געווארען א 17-יעהריגער יודישער בחור פון אלעקסאנדער.

פאר'ן שפיטאל שעלט א לענגערע צייט צו פייש דער קצב חניה שניאטאווסקי פון אלעקסאנדער. נעכטען איז דעם קצב'ס זוהן דער 17-יעהריגער אברהם יעקב געקומען אין „קאכאנאווקע" זיך אפצורעכענען. ער איז, ווי תמיד אריין אין דער שפיטאל-קוך. אין דער קוך האט זיך גראד געפונען א גייסטיג-קראנקער קריסט, וועמען די דאקטוירים האבען צוליב זיין בעסערען געזונד-צושטאנד ערלויבט צו בעשעפטיגען זיך אין דער קוך. ווען דער יינגער אברהם יעקב איז געשטאנען אויסגעדרעהט מיט'ן פנים צום פענסטער, איז צו איהם צוגעלאפען דער גייסטיג-קראנקער קריסט און מיט א ווילדען כעס איהם אריינגערוקט א שארף קוך-מעסער אין הארץ אריין, פון וואס ער איז געפאלען א טויטער אויפן ארט.

מיט דעם זעלבען מעסער האט ער זיך אויך שפעטער געווארפען אויף די דינער. נאך שווערע מיה איז דאך די שפיטאל-דינער געלונגען איהם צו בינדען די הענד און פיס.

דער מערדער הייסט ווינצענטי דערענג אזש. ער געפינט זיך שוין זייט א לענגערער צייט אין „קאכאנאווקע". לעצטענס האבען די דאקטוירים אנערקענט, אז זיין צושטאנד האט זיך געבעסערט און ער איז צוגעשטעלט געווארען אלס געהילף צו דער קוך.

באלד נאך דער שוידערליכער פאסירונג האט די שפיטאל-מאכט מיטגעטיילט דער פאליציי און אויפ'ן ארט איז אנגעקומען דער קאמענדאנט פון דער וואיעוואדזקער פאליציי קאמיסאר לאנגע, אויספארשונגס-ריכטער מוישוו און פראקוראר דעטשינסקי.

די מאכט האט פערארדענט דערענדאוש'ן צו ארעסטירען און ער איז א געבונדענער אפגעפיהרט געווארען אין לאדזשער אויספארשונגס-אמט.

היינט ווערט ער איבערגעגעבען א קאמיסיע פון דאקטוירים פסיכיאטארען, וועלכע וועלען פעסטשטעלען אויף וויפיל דער מערדער איז פאראנטווארטליך פאר זיין טאט.

דער טויטער קערפער איז איבערגעלאזען געווארען אין דעם מתים-שטיבעל פון שפיטאל אונטער אויפזיכט פון פאליציי, אויב ס'וועט זיך ארויסשטעלען, אז דער מערדער איז משוגע, וועט דער טויטער קערפער תיכף ארויסגעגעבען ווערען דער פאמיליע, אויב די דאקטוירים וועלען אנערקענען, אז דערענדאוש איז יא פאראנטווארטליך פאר זיין פארברעכען וועט דער טויטער קערפער געפלמעסט ווערען.

ביים סאמאוואר זיצען ליבע דאמען

די אומעטיגע הערבסט-חדשים און די פראסטיגע ווינטער-טעג געהערען צו דעם טריבען זמן, ווען דער כלל בעלי-הבית'טעס זיצען ביים זידיגען סאמאוואר און שמועסען וועגען די נייעסטע פון טאג.

און די בעליבטעסטע אייגענטליך טעמע פון אונזערע ווירטינס איז דער איינציגער אין אונזער שטאט ווארען-הויז „קאנסום" ביי דער ווידזעווער מאנופאקטור, ראקיטשינער 54 (צופאהר מיט די טראמוואיען 10 און 16) וועלכער איז די ביליגסטע קוועלע פון איינקויף פון אלעריי דאמען, הערען און קינדער-קאנפעקציע, קאלאניאל ווארען, גאלאנטעריע, קוכען-געשיר, רעשטלעך און בראק פון די אויסארבייטונגען פון דער ווידזעווער מאניפאקטור וועמענס פרייזען זיינען געווארען פערקלענערט מיט 50 פראצענט.

דער גרעסטער טייל בעלהבית'טעס האבען שוין געהאט די געלעגענהייט צו איבערצייגען זיך, אז דער „קאנסום" איז די בעסטע איין-קויפס-קוועלע און די דריבער איז טאקע נישט קיין וואונדער. או זיצענדיג ביים סאמאוואר רעדען זיי צו זייערע פריינדינס צו בעזוכען דעם „קאנסום" אויף ראקיטשינער 54.

א קברים-פוצער דערהרגט א חבר

און ווערט פערמשפט אויף 2 יאהר

(2) דעם 24-טען יוני ד. י. אין אויף קילינסקא גאס אויסגעבראכען א געשלעג צווישען די צמענטאזש-ארבייטער לעשיען, קלימעק און קאנטאר בעת וועלכען לעשיען האט מיט עטליכע רעוואלווער-שאסען קלימעק'ן דערהרגעט און קאנטאר'ן שווער פערוואונדעט.

נעכטען איז לעשיען פערמשפט געווארען אויף 2 יאהר אויספעסטונגס-הויז.

ארעסטירט א קעשענע גנב ביי דער „ארבייט"

(2) זהערנעכטען האט א קעשענע גנב ארויסגעצויגען א פארטמאנעל ביי ברוך אפעלבוים אויף פיעטריקאווער ביים הויז נר. 24. אפעלבוים האט געמאכט אן אלארם און פאליציי האט פערהאלטען דעם קעשענע גנב ערווין שענצעל.

דעם פארטמאנעל, אין וועלכען עס האט זיך געפונען 1,150 זל. מזומן און וועקסלען אויף 3,600 זל. האט מען אפעלבוים'ען צוריקגעגעבען.

עפענטליכער משפט איבער „הרצליה"

היינט האלב 3 א זייגער נ. מ. אין זאל פון „הזמיר" אל. קאשציושקי 21 קומט פאר, לויט דער איניציאטיוו פון דער ציוניסטישער יוגענד-ארגאניזאציע „עבודה", א עפענטליכער משפט איבער דער אונפארטייאישער ריכטונג אין דער יוגענד ערציהונג און „הרצליה" אלס איהרע רעפרעזענטאנטין אין ציוניזם". אין משפט נעמען אנטייל א רייה יונגע יוריסטען און אנפיהרער פון ארטיגע ציוניסטישע יוגענד-ארגאניזאציעס אלס ריכטער, בעשולדיגער, עדות און עקספערטען.

#ווארט קאנצערט פון די „ווילנער"

דעם לאדזשער טעאטער פובליקום דערווארט די וואך אן אינטערעסאנטער ארטיסטישער אווענט אויסגעפיהרט דורך דעם אנסאמבל פון דער ווילנער טרופע (איפיהר מאזאה) מיט מרים אריעסקא בראש.

דאס וועט זיין א ווארט-קאנצערט, אויף וועלכען ס'וועלען פארגעטראגען ווערען די שענסטע קלאסישע און מאדערנע שאפונגען אויפ'ן געביט פון דראמע, ליריק, הומאר און פאלקס-ליד.

דער דאזיגער אינטערעסאנטער אווענט וועט פארקומען פרייטאג ד. 27. ד. ח. האלב 9 אינאווענט אין זאל פון לאדזשער שטאט-ראט.

די בילעטען פאר-פערקויף קומט פאר אין דער באראכאוו-ביבליאטעק (זאכאדניע 63) יעדען אווענט פון 8 ביז 10.

טעאטער-רעפערטואר

פילהארמאניע — 4 א זייגער נאכמיטאג-קאנצערט. אין אווענד „ציפקע פייער".

יידיש קאמעראל-טעאטער — זיין ווייבס געליבטע.

פויליש טעאטער — 4 נאכמיטאג „די אויספארשונג", 8.30 אין אווענד „זאיקאס וואוינונג"

קאמעראל-טעאטער 2 מאל „האו-האו"

קאקטאיל — אלץ בעסער

פאפולארני — וויקטאריא און איהר הוזאר.

ראדיא-פראגראם

זונטאג, ד. 22. נאוועמבער

10,00 גאטעסדינסט, 11,58 צייטסיגנאל, 12.00 סימפאנישער פריהמארגען-קאנצערט, 12,15 ערעפנונג פון ראדיא-קורסען רעדע פון אגראר-מיניסטער, 3,00 פאפולערער קאנצערט. 3 55 פראגראם פאר קינדער, 4,10 גראמאפאן, 4,40 פארטראג, 4,55 גראמאפאן 5,15 פארלעזונג, 5,30 נוצליכע ידיעות, 5,45 נאכמיטאג-קאנצערט, 7,00 פערשידענעס, 8.15 פאפולערער קאנצערט, 9,55 ליטעראַרישע פערטעל שעה, 10,10 קאנצערט, 10.40 קאמוניקאטען, 11,00 לייכטע און טאנץ-מוזיק.

צום זכרון

פון ג' פובליקום!

מיר עמפפעהלען

דעם קאנקורענצלאזען

פילם-רעפערטואר

פון קלאנג-קינא טעאטער

„CAPITOL"

„די בלום פון אלזשיר"

דאס הארטע און פול מיט געפיהלען

און ראמאנטיזם לעבען פון זעלנער

פון פרעמדלענדישען לעגיאן.

„דאס גרויע הויז"

Wallace Beery עפאכע-קרעאציע

„מיט דער פירשטינ'ס

בעפעהל"

א לעבעדיגער פאקעל

א מיידעל פערברענט געווארן אין א סטאדאלע

(2) אויף אבראוואטעלסקא 2, אויף ראקיציי, האט אין אווענד דער גוט-בעזיצער וואלענטי קוואפינסקי דערהערט א פערדעכטיגען גערויש אין הויף, האט ער געהייסען זיין טאכטער, די 17-יעהריגע סטאניסלאווא ארויסגעהען זעהען, וואס עס איז געשעהען. דאס מיידעל איז אריין אין דער סטאדאלע און גענומען ארומזוכען, פלוצים איז איהר ארויסגעפאלען די לאמפ און עס האט זיך אנגעצינדען ס'שטרוי, די פלאמען האבען ארומגעכאפט דאס אומגליקליכע מיידעל און באלד איז די פערזויאנג דעלט געווארען אין א לעבעדיגע פאקעל.

אין א האפנונגסלאזען צושטאנד האט מען דאס מיידעל אפגעפיהרט אין שפיטאל

צוויי קינדער אין פלאמען

(2) אין בלאזשעיעוס וואויגוגג אויף נאוואמיעסקא 12 האבען זיך צוויי קליינע קינדער געשפילט מיט זאפאלקעס, אין א געוויסען מאמענט האבען זיך פון די אנגעצונדענע זאפאלקעס אנגעכאפט ס'בעטגעוואנד און שטרוי, איז ענטשטאנען א שרפה און ביידע קינדער זענען ארומגעכאפט געווארען מיט פלאמען.

אויף די געשרייען פון די אומגליקליכע קינדער זענען זיך צונויפגעלאפען די שכנים, פערלאשען די פלאמען און דעם 5-יעהריגען יאן אפגעפיהרט אין א שווערען צושטאנד אין שפיטאל.

ר. איזראעל.

פערעלע

א סענסאציאנעל-עראטישער ראמאן פון דער לאדזער ווירקליכקייט

(25

— וואס האט דאס צו טון מיט מיר ווידער, האט לעאן געפרעגט.

— דאס האט מיט אייך זעהר פיל צו טון. באר זאלען מיר זיך נישט שפילען אין בעהעלטעבישען, האט דער קאמענדאנט געזאגט, דער הער קאלינסקי האט זיך בעגעגענט דעם זעלבען טאג פון מארד מיט האנקא ראווסקא אין זעהר אויסטערלישע בעדינגונגען. עטליכע מינוט פאר'ן מארד האט דאס פריילין ראווסקא איבערגעגעבען קאלינסקין א פעקעלע מיט אנ'אדרעס וואוהין דאס פעקעל אהינצוטראגען. ווייסט איהר עפעס וועגען דעם הער דרייהארן?

— א פעקעלע... איך וויס גארנישט וועגען דעם....

ווירקליך? איהר ווייסט ווירקליך גארנישט.

— ניין, האט לעאן קאטעגאריש געזאגט.

דער רוהיגער קאלינסקי איז אויפגעשפרונגען פון ארט.

— דו ווייסט באמת גארנישט וועגען דעם לעאן. איצט פרעג איך דיך.

— איך האב איינמאל געזאגט, אז איך וויס נישט און דאס דארף גענוג זיין, האט לעאן מיט דער גאנצער קאטעגארישקייט איבערגע'חזר'ט.

בערנארד האט א לאנגע ווייל׳ע שארף אנגעקוקט לעאנען, זיך געווענדעט צום קאמענדאנט און געזאגט:

— איך ערקלעהר קאטעגאריש, אז איך האב לעאן דרייהארן פאר מיין ארעסט איבערגעגעבען א פעקעלע מיט אנ'אדרעס וואוהין דאס אריינצוטראגען. דאס דאזיגע פעקעלע שטאמט פון דער דערמארדעטער ראווסקא. מעהר האב איך אייך גאר נישט אין דער אנגעלעגענהייט צו זאגען.

— און איך ערקלעהר מיט דער גאנצער קאטעגארישקייט, אז אין דעם אלעם איז קיין ווארט אמת נישטא און מעהר האב איך אייך גארנישט וואס צו זאגען, האט לעאן געענטפערט מיט דעמזעלבען טאן, וואס בערנארד.

דער פאליציי-קאמענדאנט איז געזעסען אויף זיין פאטעל ביים שרייב-טיש און געווארפען זיינע בליקען דא אויף קאלינסקין און דא אויף דרייהארנען איצט האט ער אינגאנצען נישט געוואוסט, וואס דא קומט פאר, ווער פון זיי עס זאגט אמת. איין זאך איז שוין געווען קלאר, אז מ'האט צו טון מיט א סענסאציאנעלע און געהיימנישפולע געשיכטע, וועלכע מוז דאך סוף כל סוף אויפגעקלערט ווערען, נאך איינס איז געווען קלאר, אז אדער קאלינסקי, אדער דרייהארן קענען זעהר פיל מיטהעלפען אין אויפקלערען די געשיכטע, ווער אבער פון זיי זאגט אמת? דאס איז איצט געווען זעהר שווער פעסטצושטעלען.

— ביי אזא לאגע, האט דער פאליציי-קאמענדאנט געזאגט, וועל איך לײדער מוזען אייך ביידע פערהאלטען. דאס זענען נישט קיין שפילעכער. דא איז נישט קיין ארט אויף פערזענליכע חשבונות צווישען אייך ביידע. מיר זיצען דא צוליב דעם, כדי צו דערגעהן דעם אמת.

— איך האב געזאגט דעם גאנצען אויפריכטיגען אמת, האט בערנארד רוהיג א ברום געטון און זיך גענומען צו זיינע פאפיראסען.

— איך וועל נאך מאכען איין פרוב, האט דער פאליציי-קאמענדאנט געזאגט, קענט איהר אפשר א מאן פון אנ'אונגעוועהנליכער הויך און אונגעוועהנליך ברייטע פלייצעס.

אין דעם מאמענט האט לעאן זיך דערמאהנט, אז פערעלע האט איהם דערצעהלט וועגען א מענשען מיט אזא אויסזעהען, וועלכער האט דאס אדורכגעפיהרט די רעוויזיע ביי איהם אין שטוב צוזאמען מיט דער פראוועקאל. ער האט אבער שוין נישט געקענט געהען צוריק און ער האט ווייטער עקשנות'דיג גע'טענה'ט, איך וויס פון גארנישט. איך קען נישט אזא מאן ווי איהר האט דא געשילדערט.

אויב אזוי, האט דער קאמענדאנט געזאגט, מוז איך ביידע הערען פערהאלטען, דא האנדעלט זיך וועגען א שרעקליכען און אויסערגעוועהנליך ראפינירטען מארד און איך קען אנדערש נישט האלטען, אז איינער פון אייך בעהאלט א סוד, וועלכער וואלט דעם ענין געקענט אויפקלערען, אויב איהר ווילט דאס נישט טון, וועט איהר מוזען ציהען די קאנסעקווענצען פון אייער האנדלונג.

— גוט, איך בין גרייט אויף אלעם האט בערנארד געזאגט. אבער איך וואלט אייך געבעטען, הער קאמענדאנט, איהר זאלט אונז לאזען צוזאמען אין איין צימער ביז די לאגע וועט אויפגעקלערט ווערען.

— דאס קען איך טון, איהר בלייבט אלזא ביידע אין ארעסט.

לעאן האט פראטעסטירט, ער האט נישט געוואלט בלייבען מיט בערנארדען צוזאמען, ער האט גוט געדענקט מיט וואס פארא מיטעל קאלינסקי האט געבריינגט צום טויט פון זיין פריינד בראנד. לעאן האט איצט שרעקליך מורא געהאט פאר בערנארדען. וויסענדיג, אז ער איז דער שולדיגער, אז קאלינסקי האט קיין שום געמיינזאמעס מיט דער גאנצער געשיכטע מיט האנקאן.

לעאנס פראטעסט האט איבערצייגט דעם קאמענדאנט, אז טאקע ער איז דער שולדיגער און ער האט געוואלט דעם ענין דערפיהרען צום סוף.

— איהר וועט זיך יא געפינען צוזאמען מיט דעם הער קאלינסקי, דאס איז מיין בעשלוס.

— מיט וואס פארא רעכט פערהאלט איהר מיך, האט לעאן אנגעהויבען צו געהן אויף אנ'אנדערן וועג.

— אין נאמען פון געזעץ.

— וואס פארא חשד האט איהר געגען מיר.

— דערווייל קיין שום, אבער איהר אליין ציהט אויף זיך דעם חשד מיט אייער פערשוויגען און בעהאלטען עפעס, דאס גלייכסטע וואלט געווען, אז איהר זאלט זיך נישט איינ'עקשנ'ען.

— איך וויס גארנישט.

(פארטזעצונג קומט).

KONSUM

PRZY „WIDZEWSKIEJ MANUFAKTURZE" S.A.

ROKICIŃSKA 54. Dojazd Tramwajami 10 i 16

שפּאָרעז — הייסט קויפען די בעסטע סחורה ביליג

מיר עמפפעהלען אונזערע שטענדיג רייך-פערזעהענע אפטיילונגען פון ווידזעווער סחורות און פון אַנדערע פאַבריקען, דאמען- הערען- און קינדער-קאנפעקציע, טריקאַ-טאַזשען, זעמטל. גאַלאַנטעריע, קוכען-געשיר, טיש-בעשטעק און אַ סך אַנד.

ס'איז אנגעקומען אַ טראַנספּאָרט פון דאַמען- און קינדער-מאַנטלען, זאָווי מענער-קלײדער, וועלכע מיר פערקויפען צו פאַבריקס-פּרייזען.

בעמערקונג: רעשטלעך און בראַק פון דער ווידזעווער מאַנופאַקטור אקצ. געז.

פערקויפט אויסשליסליך דער „קאָנסום" צו געניע פאַבריקס-פּרייזען.

Tak tanio w Łodzi nie było i nie będzie!!!

jak przy obecnej

WYPRZEDAŻY

w firmie **TRAJSTMAN** Piotrkowska 81

W poniedziałek 23 listopada rb. rozpocznie się wyprzedaż wszelkich materjałów:

Jedwabnych	od zł. 5.—	metr	Swetrów	od zł. 8.—	—
Wełnianych	„ „ 3.—	„	Obić meblowych i dekoracyjnych	„ „ 8.—	metr
Damskich płaszczy z futrem	„ „ 40.—	—	Narzut tapczanowych	„ „ 70.—	—

Firanek (okno) od zł. 18.—

Oraz **olbrzymie ilości** reszłek **Od zł. 1.50**

Dywany POLECAM WYŁĄCZNIE Bielskie i Żywieckie po cenach najniższych f. Teodor Finster p-g cennika ściśle fabrycznego

---

יעדער איינציגער

מעבעל

האט זיך איבערצייגט, אַז פאַר דיוואַנעס, פעלצען, נייה-מאַשינען, גאַרדעראָבען או"וו צאָהלט די העכסטע פּרייזען

א. ווייצמאַן שענקעוויטש 23

טעלעפאָן 00-191.

ביי מיר איז שטענדיג פערשידען גענוצטע מעבעל אין גוטען צושטאַנד צו פערקויפען.

REZINOTRUST

ווייכטיג פאַר לאָדז

און דער פּראָווינץ!

דערמיט מעלדען מיר בעקאַנט דער ג. קונדשאַפט, אַז אונזער לאַגער אין לאָדז,

פּיעטריקאָווער 40, רינקע אפיציגע, פּאַרטער א. ט.

SKŁAD KOMISOWY

Przedsięb. Handlowe „REZYNA"

איז פערזעהען מיט אַ רייכען אויסוואַהל פון זעמש, ליכע קאַלאָשען און באָטען פון דער פירמע

„REZINOTRUST"

צו מעסיגע פּרייזען מיט אָבצאָלונג

Przedsięb. Handl. „REZYNA"
Łódź, Piotrkowska 40
tel. 145-32.

Dr. med. NIEWIAŻSKI

ספּעציאַליסט פאַר סיפיליס, טריפּער און הויט-קראַנקהייטען, בעהאַנדלונג פון מענער-שוואַכע

אַנדזשעיאַ 5, טעל. 159-40

נעמט אָן פון 8—11 און פון 5—9 אָוו.
זונטאָג און יום-טוב פון 9—1 פאַרמ.

פּעזונדערער וואַרטע-זאַל פאַר פּרויען.

Dr. J. Herszfinkel

ספּעציאַליסט פאַר קינדער-קראַנקהייטען

האָט זיך איבערגעצויגען

אויף **זשעלאַזנאַ 8a**, טעל. 111-87

נעמט אָן פון 8—9 און פון 3—5 נאָכמ.

ווייכטיג פאַר אַלע

מעבעל גאַנצע קאָמפּלעטען ווי אויך ענצעלנע

שטיקער ערשטקלאַסיגע און סאָרבייטונג צו קאָנקורענץ-פּרייזען קענט איהר בעקומען נאָר אין דעם בעקאַנטען סאָלידען טישלער-ווערקשטעט

ש. רעכט, שרודמיעסקא 32

געוועז. צעגעלניאַנא 8) קומט און איבערצייגט אייך

עלטערן!

פערשרייבט אייער קינד וואָס לערנט אין אַ פּוילישער שולע אין דעם איינציגען מוסטערהאַפטען ר' ע'גיעזען בית ספר

„תורה-ודעת"

פּל. וואָלבאָשטשי (נייע שטאָט) 6

דאָס לעהר-פּראָגראַם פון תורה ודעת" נעמט אַרום אַ קורס פון אַלערליי למודי קודש (עברי, חומש, רש"י, נ"ך, משנה, תלמוד) העברעאישע שפּראַך, יודישע געשיכטע א.ז.וו. און אַלעס וואָס אַ יודיש קינד דאַרף צו וויסען, דאָס לעהר-פּערזאָנאַל בעשטעהט פון די בעסטע פּעדאַגאָגישע קרעפטען ס'ווערען אָנגענומען נייע שילער פון 5 ביז 14 יאָהר, צוליבין קריזיס חנחה-פּרייזען

בּיטשריפטען

אַקטען, ירושות, עצות

ערלעדיגט אַמבעסטען ביורא

„יוסטיק" אַלט-שטאַט 11

ויכערע הילף און א רפואה

אהן א אפּעראַציע, אָן בלוט, אהן א מעסער און אהן בלוט-פערגיפטונג פאַר קראַנקע אויף קילעס פאַר מענער ווייבער און קינדער, פערשידענע קאַליקעס אין גוף פאַר הויקערס און פיס

פערלאָזט אייך נישט, ווייל דער ווינקעל-בראַך ווערט גרויס אַזוי ווי אַ מענשען-קאָפּ, אָדער אַזוי ווי אַ וואַסער-קאַנ און עס פאַלט אַריין אין דעם בויך און דער קראַנקער איז אין אַ גרויסער סכנה דורך פערדרייען די קישקעס ווערט ער בראַנדיג און שטערבליך. ספּעציעל גומענע האַל-באַנדאַזשען אויסגעצייכענט גוט דורך גרויסע פּראַפּעסאָרען מיט מיינע בעהאַנדלונג און פון דייטשען פּראָפעסאָר

דאָקטאָר בראָכזוכטיגע בעזאָרגונגען זיכער דעם שמערצען און געפעהרליכקייטען פון בראַך, אויך פאַר הויקערס לעמונגען מיט הייל-גימנאַסטיק און אַפּאַראַטען פאַר פערקרימטע פיס און פלאַך-פוס ספּעציעלע איינלאַגען אין די שיך. מיינע טויזענטע פיס און הענד, גומענע זאָקען פאַר די גרעסטע קראַנקע אָדערן.

עמפּפאַנגט פון 9 ביז 1 בטאָג און פון 3 ביז 7 אין אָוונד.

ארטאָפּעדישע אנשטאַלט

Specialist J. RAPAPORT Ortoped
von Lemberg Łódź, WOLCZANSKA 10,
tel. 221-77, front, parter.

בעמערקונג: דאָס פערזענליכע ערשיינען פון די קראַנקע איז אונגעדונגען נויטיג. דיפּלאָמען האָבען אויסגעשטעלט פאַלגענדע אוניווערזיטעטס-פּראָפעסאָרען: פּרימ. ד"ר באַראַנטש, פּראָפ. דר. י. מאַרישלער, פּראָפ. ד"ר בר. קיעלאַנאָווסקי און אויך אַנדערע.

מיר נעהמען אויך אָן פערזיכערטע פון דער קראַנקען-קאַסע.

דאַנקזאַגונג.

דעם גרויסען ספּעציאַליסט דעם ה' ד"ר. י. ראַפּאַפּאָרט, וואוינהאַפט אין לאָדז, וואָלטשאַנסקאַ 10 (פראָנט, פּאַרטער) דריק איך אויס אויף דעם וועג מיין האַרציגען דאַנק פאַר בעפרייען מיך פון אַ בראָך-קראַנקהייט. איך בין אַלט 70 יאָהר און האָב זעהר געליטען אויף דער זעהר געפעהרליכער קראַנקהייט און חיינט בין איך פּריי פון איהר. איך עמפּפעהל אַלעמען דעם אויבענגעדאַכטען ספּעציאַליסט.

(—) **Gustaw Winter**
Łódź, Nowaka 16.

עכער

אויף דער מאַשין ווערען אויסגעניייט

שרודמיעסקאַ 8.

Dr. med. **REICHER**

פּאָלודניאָווא 28, טעל. 20193

ספּעציאַל-אַרצט פאַר מענער-שוואַכע-בעהאַנדלונג

נעהמט אָן פון 8—11 פריה און פון 5—8 אָוונד.
זונטאָג און יום-טובים פון 9—1 בטאָג.

צאָהן-אַרצט

J. ROZIN-REICHOWA

נעמט אָן אין דער לעטשניצע „POMOC"

אַלעקסאַנדראָווסקאַ 1

מאָנטאָג, מיטוואָך און פרייטאָג פון 3—6 אָוונד.

---

44 ווייכטיג פאַר מחותנים! 44

קויפט נישט קיין

מעבעל בעפאָר איהר איבערציגט אייך נישט אין מיין מעבעל-געשעפט

Ch. ŁAZNIK

44 גדאַנסקאַ (דלוגאַ) 44

טעל. 162-55

נאָר ביי מיר קענט איהר בעקומען פערש. מעבעל שעהן, גוט און ביליג.

בעם: בקויף אויך גענוצטע מעבעל, דיוואַנעס א. ז. וו.

קומט און איבערצייגט אייך! 44 44

עס געהט אַ שווערער

ווינטער!

קויהלען

ווערפּעל נומ' 1 און קאָקס ערשטקלאַסיגע וואַליטעט קען מען בעקומען פון 10 קערץ און גוטע בעדינגונגען.

ווי אויך קלייז-קויהלען פאַר בעקערס.

קלינגט באַלד טעלעפאָן 98-129.

3074

„PAW“ איבערשטייגט!

נישט בערלין ← האָבעז דאָס, וואס

נישט לאָנדאָן

נישט פאריז

נישט ווין

לאָדז

„PAW“

פּיעטריקאָווער 154

(דעטייל־פערקויף־סאלאָן)

עס גילט פאַר יעדער פרוי דער כּלל

צו פערלאַנגעז „PaW“ וועש איבעראל.

געוו. אסיסטענט פוז די קליניקעז פוז אוניווערזיטעט איז בערלין

Dr. med. STARKER

ווענערישע, הויט, האר און בלאז־קראנקהייטען

12 שרודמיעסקאַ 12

טעל. 126-87

נעהמט אָן פון 9–11 און פון 4–8 אָוועגד.

זונטאג און יום־טוב פון 9 ביז 1 מיטאג.

פאר אונבעמיטעלטע לעטשניצע־פרייזן

ביכהאַנדלונג נ. בערלינסקי, לאדז

חודש פונ'ם יודישן בוך, אָרגאַניזירט לויט דער איניציאַטיוו פון פעו־קלוב. איבער 1000 בעסטע ביכער פון דער יודישער ליטעראַטור, כמעט צו האלבע פרייזען. אין דער רשימה געהען אריין די וויכטיגסטע ווערק פון דער יודישער און וועלט־ליטעראַטור פון די בעדייטענדיגסטע פערלאַגען.

נאָר איצט האָט איהר די געלעגענהייט זיך צו פערשאַפען די בעסטע ווערק צו האַלבע פרייזען. קומט און זעהט אדורך די רשימה און איהר וועט זיך איבערצייגען, דאָס ביי מיר בעקומט איהר אלערליי ביכער אויף די בעסטע בעדינגונגען.

בעזוכט מיין בוכהאַנדלונג אויף אלטשטאט 12 אין הויף, 2. שט. קויפען איז נישט פערפליכטעט.

מיט 25 פּראָצענט ביליגער ווי איבעראל!

דאמען־ און הערען־פעלצען

ווי אויך אלע איינצעלנע פעלעכלעך

איך א רייכען אויסוואהל מיט גוטע בעדינגונגען אין פעלץ־ וואַרען־ געשעפט

I. SZWARCMAN

Narutowicza 42, tel. 166-31

בעמערקונג: קיין שום פיליאַס בעזיץ איך נישט.

קליינע אנאנסען

פּרייז פון אַנ'אַנאַנאס ביז 15 ווערטער נור 1 זל.

לאָקאַלען

לאָקאַלען, געוועלבער, וואוינונגען עמפעהלט און זוכט פערמיטל. ביורא אַלט־שטאָט 11 פראָנט פּאַרטער.

2 יונגעלייט זוכען אַ בעקוועהם אָרט צו שלאָפען ביי אַן אינטעליגענטער פאַמיליע אַפּערטען אונטער „לאָזשי“.

וואוינונגען צו פערמיטען, איינצעלנע שטובען אויף [illegible]צישקאַנער גאַס. צו ערפאַהרען מרדכי גבאי'ס גאַס 9, ביי צוקערמאַן.

ביליג צו פערמיטען אַ צי[illegible] פאַטענט פאַר אַ דאַ[illegible]־שניידערין אַדער ביוראָ ביי [illegible], פּול־נאַצנאַ 9 אויף [illegible] פערשידענע מאַ־לער־שאַבלאָנען.

איבערצוגעבען צוליב אַפּרייזע אַ יעוועלב מיט 2 צימערן אין אַ גוטען פונקט מיט פיינע אינ[illegible]־טוננג פאַר קאָלאָניאַל. ערפאַהרען ביי מ. שטערענ־פעלד, שוו. יאַקובאַ 4.

עס איז נויטיג

גויטיג אַ מעדעל צו אַ קרענקליכע מאַשין אויך אַ לערן־מעדעל צו ווייסע וועש. אַדרעס צעגעל־ניאַנאַ 4 וו. 12.

פערשידענעס

אַ קלאַפּער מיט אַ גרעמפלען [illegible] צו רייניגען און צו גרעמפלען, פּאָלודניאָווע 61, משה פאַלאַשינ[illegible], טעל. 174-78.

Amerykanka udziela lekcyj angielskiego szybko, tanio, pojedynczo i w grupach Wiadomość Narutowicza 42 m. 14, pr. oficyna, rano do 11-ej godz. i od 8–10 wiecz.

Zaginął kwit kaucyjny Elektrowni Łódzkiej na sumę zł. 15.- na imię Moszek Złotnicki, zam. w Łodzi przy ul. Berka Joselewicza 16. 7116

Sklep frontowy przy ul. Nowomiejskiej. do odstąpienia. Wiad. w Biurze Ogł. Fuchsa, Piotrkowska 50, tel. 121-36

Dr. med.

Kaltrecht

ספעצ.־ארצט פאַר הויט און געשלעכטס־קראַנקה.,

נעהמט אַן פון 8–9.30 פריה פון 1– 2 נאָכמיטאָג און פון 6 ביז 9 אָוונט.

זונטאג פון 9 ביז 1 מיטאג.

פּיעטריקאָווער 10

טעל. 245-21.

פאר אונבעמיטעלטע לעטשניצע פרייזע.

Lekarz-dentysta

Z. BIELAKOWSKA

powróciła.

Kilińskiego 113, róg Nawrot.

winda – telefon 148-27

od g. 10 – 1 i od 4–7.

Samochody

i motocykle używane.

Kupno, sprzedaż, komis, zamiana.

Agencja-Aotu

Gdańska 82 tel.189 28

קלאַנג־קינא־טעאַטער

ZACHETA

26 זגערזשער 26

היינט און פאלגענדע טעג!

מעכטיגע [illegible] דראַמע, וואָס [illegible] אדורכגעגאנגען גאַנץ [illegible] מיט'ן גרע[illegible] טריומף א. נ.:

„איהר בחור'ל“

100-פּראָצ. [illegible] פילם אין דער טשעכישער שפראך.

[illegible] הויפטראָלן:

MAGDA SONJA איהר זוהן, 8־יעהר. [illegible] און דער JAŚ FEHER

און JAROSŁAW KOCJAN בערימט. טשעכ. פידעל־שפּילער

נעכסטער פראָגראַם: RIO RITA

אנהויב אין געוו. טעג 4 נאָכמ. שבת, זונטאָג 12 בייטאָג.

מעבעל

אַ איבערראַשונג פאַר די אַלע, וואָס ווילען קויפען מעבעל!

[illegible] אויף לענגער אלע ערט מעבעל פון די בעסטע אויסל. מאַטעריאַלען. די פרייזען זענען רעדוצירט מיט 50%

א דאמפעטע שלאף־צימער צום פּרייז פון 1050 זל.

„ „ „ שפּייז־צימער „ 1250 „

„ „ „ גאַבינעט „ 850 „

ווי אויך איינצעלנע מעבעל־שטיקער, ביליגער ווי איבעראל

„סטיל“, נאַרוטאָוויטשא 4 טעל. 190-26. ק-מט און איבערצייגט אייך!

אין צו ב[illegible] טאָמען און

Za Wydawnictwo „Najer Folksblat“, spółdz. z odpowiedz. udziałami: Ch. J. Brzustowski i D. Silberberg. Redaktor odpowiedzialny Ch. Kaufman

Czcionkami i druk „Najer Folksblat“, Piotrkowska 21.